

Humanistinen ammattikorkeakoulu

NAVIGOINTIA NUORISOTYÖN OSAAMISEEN

HUMAKIN NUORISOTYÖN
KEHITTÄMISRYHMÄN
AJATELMIA

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

NAVIGOINTIA NUORISOTYÖN OSAAMISEEN.

HUMAKIN NUORISOTYÖN KEHITTÄMISRYHMÄN AJATELMIA.

Tämä on Humanistisen ammattikorkeakoulun ensimmäinen lyhyistä artikkeleista koostuva pienkirja. Pienkirjoissa kerrotaan Humakissa suunnitteilla olevasta tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistyöstä, ajatellaan ääneen ja avataan keskustelua ajankohtaisista teemoista.

Ensimmäisessä pienkirjassa navigoidaan nuorisotyössä. Humakin nuorisotyön kehittämisryhmä pohdiskelee nuorisotyötä ammattikorkeakoulun opetus- ja kehittämistehtävien näkökulmasta. Tavoitteena on herättää keskustelua nuorisotyön osaamistarpeista ja -vaatimuksista ja vahvistaa yhteistyötä toimialan innovatiivisessa kehittämisessä. Nuorisotyö on kaikessa kirjossaan laaja ja monisyinen käsite, ilmiö ja ammatti- ja toimiala. Sen tyhjentävä määrittely on kuin naulaisi hyytelöä seinälle. Pienkirja ei pyri antamaan valmiita vastauksia vaan se haluaa haastaa lukijansa pohtimaan ja keskustelemaan alan osaamisesta, nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Pienkirja on tarkoitettu nuorisotyön ammattilaisilla, opettajille, opiskelijoille ja kaikille nuorisotyötä kiinnostuneille.

NAVIGOINTIA NUORISOTYÖN OSAAMISEEN
Humakin nuorisotyön kehittämisryhmän ajatelmia

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Verkko Sarja F 31. Katsauksia ja aineistoja
ISBN 978-952-456-191-4 ISSN 1799-5655
© tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu

Taitto: Susanna Ylä-Pynnönen
Kannen kuva: Jarmo Röksä

SISÄLLYSLUETTELO

1	Nuorisotyön osaamisperustaa vahvistamassa 5 <i>Jukka Määttä</i>
2	Nuorisotyön kehittämisen ytimessä..... 9 <i>Virpi Ruuska</i>
3	Yhteisöpedagogikoulutuksen historiaa ja haasteita..... 16 <i>Katariina Soanjärvi</i>
4	Nuorisotyön tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI).....23 <i>Eeva Sinisalo-Juha</i>
5	Näkökulmia yhteisöjen kehittämiseen nuorisotyötoimialan ilmiönä30 <i>Annikki Kluukeri</i>
6	Kansainvälisyys nuorisotyön koulutuksessa ja arjessa 38 <i>Merja Kylmäkoski</i>
7	Nuorisotyön oppimismatka tyttöjen ja poikien kanssa..... 45 <i>Tuija Mehtonen</i>
8	Pedagoginen osaaminen yhteisöpedagogien koulutuksessa.....53 <i>Johanna Kuivakangas</i>
9	Tulevan nuorisotyöntekijän ajatuksia nuorisotyöstä..... 58 <i>Minna Jauho</i>

JUKKA MÄÄTTÄ

**NUORISOTYÖN
OSAAMISPERUSTAA
VAHVISTAMASSA**

tsenäisen ammattikunnan professio -aseman edellytyksenä on vahva ammatti-identiteetti, jotta se pystyisi itse määrittämään asemansa. Lisäksi tarvitaan vahva asiantuntijatietoon perustuva osaaminen sekä tunnustettu ja laillistettu työmarkkina-asema. Suomalaisella nuorisotyöllä on tunnustettu asema toimialan itsensä sisällä, mutta rajapinnoilla ja toimialan ulkopuolella sen asema on edelleen neuvottelun alainen. Suomessa on myös omaa tutkintoon johtavaa ammatillista nuorisotyön koulutusta oman osaamisperustan rakentamisen pohjaksi. Sen sijaan ammattiryhmän yhteisiä etuja ajavaa yhtä edunvalvontajärjestöä ei ole, koska nuorisotyöntekijät kuuluvat erilaisten taustojensa vuoksi eri ammattiliittoihin. Tässä artikkelissa käsittelen nuorisotyön osaamisperustan kehittämishaasteita osana nuorisotyön profession rakentamisprosessia.

Nuorisotyön tutkintoon johtavaa koulutusta annetaan ammatillisella toisella asteella useissa oppilaitoksissa ympäri Suomea. Näiden koulutuksen perusteet määritellään valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa ja niiden osaamisen keskiössä on ohjaus. Ammattikorkeakouluissa osaamisen kehittymisen kannalta oleellista on kehittävän työotteen omaksuminen. Samalla kun saadaan käytännöllisiä ja praktisia sekä tiedollisia ammattialan taitoja, niin samalla opitaan

yleisiä kehittämistyön valmiuksia. Ylemmässä tutkinnossa, johon vaaditaan kolmen vuoden alan työkokemus perustutkinnon suorittamisen jälkeen, tavoitteena on antaa taitoja, joilla voidaan vastata työelämälähtöisellä tavalla alan kehittämishaasteisiin. Alan tietoperustan rakentamisen kannalta olennaista tutkimustyötä ammattikorkeakouluissa tehdään vain satunnaisesti. Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä järjestetään nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintoja, joiden tavoitteena on antaa vahva teoreettinen pohja myös nuorisotyön tieteelliseen kehittämiseen. Samalla opintojen suorittaminen antaa kelpoisuuden tieteellisiin jatko-opintoihin.

Toimialan itsenäisen profession kannalta tarvitaan tutkimusperusteista tiedonmuodostusta. Nuorisotyön osaajien koulutuspolku ”nuorisotyön” omassa viitekehyksessä kulkee ammattikorkeakoulujen ylempiin tutkintoihin tai maisteri-opintoihin yliopistossa. Jatkokoulutusväylät toiselta asteelta korkeammalle asteelle ovat

.....

Suomalaisella nuorisotyöllä on tunnustettu asema toimialan itsensä sisällä.

toimivat, sen sijaan ammattikorkeakoulujen ylemmistä tutkinnoista ei ole suoraa jatkopolkua tieteellisten jatko-opintojen suorittamiseen. Toimialan kehittymisen kannalta tämä on pulmallista, koska yliopiston maisteriopinnot johtavat suoraan jatko-opintoihin kun taas ammattikorkeakoulujen ylemmistä tutkinnoista jatkumoa ei ole, vaan yliopistosta ja tiedekunnasta riippuen edellytetään ”siltaopintoja” jatko-opintokelpoisuuden saavuttamiseksi. Tulevaisuudessa voimavarojen yhdistäminen yhteistyöllä toimisi koko ammattikunnan eduksi. Jossain määrin nuorisotyön yhteisen osaamisperustan jäsentämiseen vaikuttaa se seikka, että nuorisotyöhön tullaan hyvin erilaiselta perustalta. Toisen asteen ammatillisen perustutkintojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisöpedagogikoulutuksen ohella nuorisotyöhön tullaan myös sosionomien koulutuksella ja joissain tapauksissa aivan muun alan koulutuksella.

Tulevaisuuden nuorisotyön ammattilaisten osaamisperustaa olemme selvittäneet Humanistisessa ammattikorkeakoulussa mm. valmistuneiden opiskelijoiden seurantakyselyjen avulla osana ammattikorkeakoulun ennakoitotoimintaa ja laatutyötä. Kysely on toteutettu nyt kolme kertaa, joista viimeisimmän kyselyn tulokset (vuonna 2008–2014 valmistuneiden) valmistuvat alkuvuoden 2015 aikana. Alustavien tulosten perusteella yhteisöpedagogeja työllistyy edelleen eniten nuorisotyön toimialalle, 28 % (2008: 30 %) erilaisiin toimintaympäristöihin. Jos mukaan luetaan myös nuorten kanssa tehtävä työ mm.

Tulevaisuudessa voimavarojen yhdistäminen yhteistyöllä toimisi koko ammattikunnan eduksi.

järjestöissä ja lastensuojelussa, niin määrä kasvaa reilusti yli puoleen valmistuneista.

Kyselyn mukaan työantajasektoreiden keskinäiset suhteet ovat hiljalleen muuttumassa julkisen sektorin muutoksen myötä. Tämä asia havaittiin jo edellisessä kyselyssä. Kuntasektorin asema työllistäjänä on laskenut, mutta on edelleen yhteisöpedagogien suurin työnantajasektori (yli 40 % valmistuneista). Kolmannen sektorin painoarvo on kasvanut (nyt jo yli 30 % valmistuneista). Yksityiset yritykset työllistävät vajaa 20 % valmistuneista ja niiden määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta edelliseen tutkimuskertaan (2008). Työllistymisnopeudessa ei ollut tapahtunut suuria muutoksia, lähes 90 % on saanut töitä puolen vuoden sisällä valmistumisesta. Mukana laskennassa ovat myös he, joilla oli jo työpaikka valmiina valmistumisen jälkeen.

Koulutustoimijan kannalta oleellinen kysymys on se sijoittuvatko valmistuneet opiskelijat omalle alalle ja tuotammeko työelämässä tarvittavaa osaamista. Kyselyn vastausten perusteella lähes 90 % yhteisöpedagogiksi valmistuneista koki työskentelevänsä koulutusta

vastaavalla alalla. Kokemus oli jopa lisääntynyt aikaisemmasta kyselykerrasta, jolloin se oli hiukan yli 80 %. Lisäksi vain harvat ovat vaihtaneet kokonaan alaa tutkinnon suorittamisen jälkeen. Jos vaihto on tapahtunut, niin se on tapahtunut yleensä lähialalle esim. sosiaalityöhön. Tarkempi analyysi erilaisten valmiuksien merkityksestä työelämässä osoittaa että valmistuneet korostivat kaikkein eniten sosiaaliin taitoihin viittaavia valmiuksia, omatoimisuutta sekä kykyä toimia muuttuvissa tilanteissa. Huomattavaa oli että kehittämisosaamisen, kansainvälisyyden ja yrittäjyysvalmiuksien merkitystä pidettiin kaikkein vähäisempänä. Näiden tulosten tarkempi analysoiminen on vielä kesken. Ylemmän tutkinnon suorittaneet olivat ensimmäistä kertaa

mukana kyselyssä ja heidän vastaustensa tarkempia analysointi antanee viitteitä myös tulevaisuuden kehityslinjien hahmotteluun.

Tarvitsemme edelleen tarkempaa analyysiä tulevaisuuden nuorisotyön osaamisperustan rakentamiseksi. Edellä mainituilla kyselyillä voidaan hiukan raaputtaa pintaa, mutta syvällisempi ennakoititoiminta on edellytys tulevaisuuden suomalaisen nuorisotyön profession kehittymiselle. Tämän lisäksi tarvitsemme yhteistyötä nuorisotyön profession vahvistamiseksi Suomessa. Tähän liittyvät edellä mainitut nuorisotyön ammattilaisten jatko-opintopolkujen turvaaminen sekä myös korkeakoulutoimijoiden ja alan kehittämisverkostojen välinen yhteistyö.

Valmistuneet korostivat kaikkein eniten sosiaaliin taitoihin viittaavia valmiuksia, omatoimisuutta sekä kykyä toimia muuttuvissa tilanteissa.

VIRPI RUUSKA

NUORISOTYÖN KEHITTÄMISEN YTIMESSÄ

Elämme muuttuvassa maailmassa, jossa erilaiset yhteiskunnalliset trendit muokkaavat ja ravisuttavat maailmaamme. Yhteiskunta, jossa nyt elämme, tulee tulevaisuudessa olemaan yksi ikääntyvimmistä maista, ja samaan aikaan kadotamme tulevaisuuden tärkeintä pääomaa, eli nuoria. Yhä enemmän nuoria katoaa yhteiskuntamme rattaista ja vieraantuu yhteiskunnasta. Elämme jatkuvasti erilaisten haasteiden äärellä, ja ainoa mikä on varmaa, on muutos. Soanjärvi (2011, 9) toteaaikin väitöskirjassaan ”maailman muuttuminen nuorisotyön ympärillä pakottaa myös nuorisotyön muuttumaan”.

Muutos synnyttää energiaa, joka kanavoimalla tuotetaan positiiviseksi voimaksi. Tällä voimalla voidaan paitsi vastata ajan haasteisiin, niin ottaa toimialalla proaktiivisempi rooli toimialan tulevaisuuden luoja. Humanistisen ammattikorkeakoulun (Humak) nuorisotyön kehittämiss ryhmä on innovatiivinen ryhmä, joka etsii uusia toimintamuotoja ja tapoja toimia nuorisotyön muuttuvassa maailmassa. Kehittämiss ryhmä haastaa eri toimijat nuorisotyön pohtimiseen. Humakin nuorisotyön kehittämiss ryhmä on nyt vuoden toiminnan jälkeen alkanut systemaattisesti kehittämään omia toimintatapojaan. Toimialan kehittäminen ei onnistu ilman toimivaa

yhteistyötä ja verkostoa, joista kehittämiss ryhmä kerää tietoa ja tekee toimialan kehittämistyötä ensisijaisesti oman organisaation näkökulmasta. Kehittämiss ryhmä haluaa olla yhdessä työelämäkumppaneiden rakentamassa toimialan tulevaisuutta. Tässä artikkelissa avataan Humakin nuorisotyön kehittämiss ryhmän tavoitteita ja toimintaa toimialan kehittämissessä.

HUMAK NUORISOTYÖN KEHITTÄJÄNÄ

Humak on mukana rakentamassa rohkeasti inhimillistä yhteiskuntaa. Inhimillisen yhteiskunnan rakentaminen tarkoittaa kykyä ennakoita tulevaisuuden tarpeita ja luoda yhteistä toimialojen tulevaisuutta yhdessä työelämäkumppaneiden sekä verkostojen kanssa. Humakin laadukas koulutus ja tutkiva-, kehittävä- ja innovaatiotoiminta avaavat toimialojen kautta konkreettisen väylän toimialan kehittämisselle. (Humak Strategia 2013.)

.....

Maailman muuttuminen nuorisotyön ympärillä pakottaa myös nuorisotyön muuttumaan.

.....

On kyettävä ennakoimaan, millaisia osaamistarpeita tulevaisuus tuo ja vastattava tarpeisiin tuottamalla alan parhaat osaajat.

Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogikoulutus on yksi Euroopan suurimmista nuorisoalan kouluttajista. Yhteisöpedagogikoulutuksen tradition keskeinen ydin kumpuaa nuorisotyön teorioista ja käytänteistä. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelee noin 800 yhteisöpedagogia, joista suurin osa työllistyy nuorisotoimialalle ja eri järjestöihin. Lisäksi Humakissa voi suorittaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon ja erikoistumiskoulutuksia. Viime vuosina nämä opinnot ovat tuottaneet vuosittain noin 60 asiantuntijaa toimialan vaativiin sekä erityisiin tarpeisiin. Humak haluaa tulevaisuudessakin olla Euroopan suurimpia kouluttajia (Humak Strategia 2013). Tämä vaatii sekä nuorisotoimialan että järjestötoimialan tulevaisuuden näkymien ennakointia. On kyettävä ennakoimaan, millaisia osaamistarpeita tulevaisuus tuo ja vastattava tarpeisiin tuottamalla alan parhaat osaajat. Nuorisoalan parhaat osaajat löytyvät jo yhteistyökumppaneistamme, jotka kohtaavat nuoria niin työssä, koulussa kuin vapaa-ajallakin erilaisten toimintaympäristöjen kautta.

NUORISOTOIMIALAN KEHITTÄMISRYHMÄ

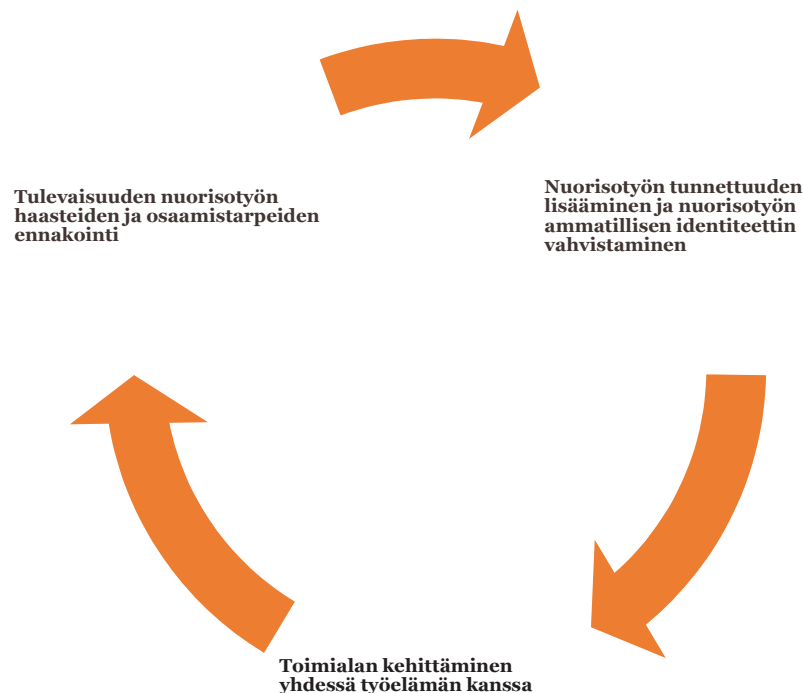
Humak on nuorisotoimialan ammatillisen nuorisotyön vahvistaja ja tulevaisuutta ennakoivan osaamisen kehittäjä. Nuorisotyön kehittämissryhmän tehtävä on vahvistaa ammatillisen nuorisotyön osaamista ja asiantuntijuutta. Avaimet vahvistamiseen ovat alan koulutus sekä työelämää kehittävä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. Nuorisotyön keskiössä ovat nuoret, joiden kanssa rakennetaan tulevaisuutta. Tulevaisuuden ennakointi edellyttää ammattilaisilta tulevaisuuteen katsovaa työtettä. Nuorisotyönkehittämissprosessin tavoitteena on osallistava ja osaamistarpeita ennakoiva kumppanuudella kehittäminen. (Humak Strategia 2013.)

Humanistinen ammattikorkeakoulu on muodostanut organisaation omat toimialakohtaiset kehittämissryhmät, joiden avulla varmistetaan toimialan kehittäminen ja sen näkyväksi tekeminen. Nuorisotyön kehittämissryhmään kuuluu kahdeksan erilaista osaajaa: yliopettajat Annikki Kluukeri, Merja Kylmäkangas ja Johanna Kuivakangas, nuorisotyön TKI-päällikkö Eeva Sinisalo-Juha, lehtori Tuija Mehtonen, yhteisöpedagogitutkintoa suorittava opiskelijajäsen Minna Jauho sekä koulutussuunnittelija Virpi Ruuska. Nuorisotyön kehittämissryhmän toimintaa johtaa järjestötyön ja nuorisotyön johtaja Katariina Soanjärven toimivapaan aikana johtaja Jukka Määttä. Nuorisotyön kehittämissryhmä koordinoi toimialan kehittämistä Humakissa. Toimialan

kehittämisessä ovat mukana koko Humakin järjestö- ja nuorisotyön henkilöstö sekä opiskelijat, jotka erilaisissa työelämälähtöisissä opinnoissaan kehittävät omaa osaamistaan ja samalla toimialaa niin avoimen ammattikorkeakoulun, yhteisöpedagogi AMK- ja YAMK -tutkintojen kuin täydennyskoulutusten parissa.

NUORISOTYÖN KEHITTÄMISRYHMÄN TOIMINTA JA TAVOITTEET

Nuorisotyön kehittämisryhmä pyrkii toiminnallaan 1) ensisijaisesti lisäämään nuorisotyön tunnettuutta sekä vahvistamaan nuorisotyön ammatillista identiteettiä. Käytännössä nuorisotyön kehittämiseen tarvittavat verkostot ovat olemassa, ja ne rakentuvat sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Näiden olemassa olevien kehittämis- ja osaamisverkostojen asiantuntijuuden hyödyntäminen on kehittämisryhmän toinen tavoite eli 2) toimialan kehittäminen yhdessä työelämän kanssa. Nuorisotyön kehittäminen vaatii kykyä nähdä ja hahmottaa tulevaisuutta. Kehittämisryhmän kolmas tavoite on 3) tulevaisuuden nuorisotyön haasteiden ja osaamistarpeiden ennakointi. Nuorisotyön kehittämisryhmän tavoitteet vaikuttavat kaikki toinen toisiinsa ja niiden rajapinnat ovat vaikeasti erotettavissa. Tavoitteet palvelevat toinen toistaan muodostaen nuorisotyön kehittämisryhmän käsitteksen toimialan kehittämisestä, ja näin ollen tavoitteet ovat kuvattu (kuva 1) toisiinsa vaikuttavana kehänä.

Kuva 1. Humanistisen ammattikorkeakoulun nuorisotyön kehittämisryhmän tavoitteet (Kuva 1 Ruuska).

Nuorisotyön kehittämisryhmän toiminnan ensimmäistä tavoitetta pyritään toteuttamaan tuomalla esiin ryhmän ja yhteistyöverkoston kautta saatua tietoa yhteiskunnan ajankohtaisesta tilanteesta nuorisotyön näkökulmasta. Tulevaisuuden rakentaminen ei onnistu laadukkaasti ilman nuorisotyön näkökulmaa. Tavoitteemme on hahmottaa ja avata ne nuorisotoimialan ilmiöt, jotka värittävät yhteiskuntaa ja piirtävät monimutkaisia juonteita yhteiskunnan rakenteisiin sekä tuovat esiin niitä yhteiskunnan rakenteita, jotka eivät palvele, tai päätyvät jopa estämään yksilön kehitystä ja kasvua. Nuorisotoimialan

osaamisen näkyväksi tekeminen monialaisesti on tavoite, jossa jokainen toimialan osaaja tulee olla mukana.

Mitkä ovat ne nuorisotyön osaamisen vahvuudet ja voimavarat, joilla voidaan vaikuttaa yhteiskunnan rakentumiseen? Millaisia heikkouksia ja uhkia yhteiskunnassamme on, jotka tulee nähdä ja tuoda esiin mahdollisuuksina? Millaisia nuorisotoimialan toimintatapoja ja käytänteitä tulee jakaa ja jalostaa yhdessä - miten yhdessä olemme enemmän? Nuorisotyön kehittämissyhmä on herättämässä nuorisotyöllistä keskustelua oman organisaation sisällä, toimialalla sekä yhteiskunnassa. Yksi konkreettinen tavoite on kuvata auki oman organisaation näkökulmasta nuorisotyön tietoperustaa. Nuorisotyön kehittämissyhmän tavoitteena on olla mukana nuorisotyöllisen tietoperustan kuvaamisessa ja sen tavoitteena on tuottaa sisältöä yhteisöpedagogiikkaan liittyvään julkaisuun käsitteiden osalta vuonna 2015.

Nuorisotyön kehittämissyhmän toinen tavoite on kehittää toimialaa yhteistyössä nuorisotyön eri osaajien kanssa. Nuorisotyön kehittämissyhmä toimii valtakunnallisesti, minkä mahdollistaa myös Humakin organisaatorakenne verkostomaisena ammattikorkeakouluna. Humak toimii pääsääntöisesti neljässä alueyksikössä eli Jyväskylän, Kuopion, Turun ja pääkaupunkiseudun alueyksiköissä. Nuorisotyön osaamista eivät kuitenkaan palvele aluerajat, vaan tavoitteena on erilaisten yhteistyöverkostojen kautta turvata

niin valtakunnallinen kuin kansainvälinenkin toimialan kehittäminen. Humakin henkilöstöä on mukana sekä alueellisissa että valtakunnallisissa nuorisotyön verkostoissa. Humakin hallinnoiman nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus Preventiimin kautta nuorisotyötä kehitetään Humakissa osana opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamaa pysyvää valtakunnallista nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskusrakennetta. Kehittämissyhmä nostaa tämän julkaisun kautta esiin ajankohtaisia nuorisotyön haasteita ja ilmiöitä.

Nuorisotyön kolmas tavoite on nuorisotyön haasteiden ja osaamistarpeiden ennakointi. Nuorisotyön kehittämissyhmä on etulinjassa luomassa nuorisotyön tulevaisuutta. Kehittämissyhmä on konkreettisesti nuorisotyön ajankohtaisten ilmiöiden ja trendien äärellä herättämässä keskustelua ja tuomassa nuorisotyön osaamista näkyväksi. Osaamisen näkyväksi tekemisessä tärkeitä paikkoja ovat erilaiset toimialan vuosittaiset tilaisuudet sekä verkostoitumisen mahdollisuudet. Kehittämissyhmä pyrkii toiminnallaan tuottamaan yhteisiä mahdollisuuksien paikkoja, joissa voidaan suunnitella erilaista yhteistyötä, hankkeita, julkaisuja sekä viemään osaaminen osaksi koulutuksen kehittämistä. Nuorisotyön näkökulman tulee olla esillä yhteiskunnallisissa keskusteluissa, joihin kehittämissyhmä tuo syötteitä ja herätteitä erilaisten julkaisujen sekä median kautta. Kehittämissyhmä on aktiivinen toimija uuden nuorisolain valmistelussa.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on yhdessä nuorisoalan korkeakoulutason kouluttajien (Mikkelin AMK, DIAK ja Tampereen yliopisto) kanssa toteuttamassa laajaa yhteisöpedagogikoulutukseen liittyvää ennakoitihanketta. Ennakointihankkeen tuloksia hyödynnetään myös Humakin omassa nuorisotoimialan kehittämistyössä.

TULEVAISUUDEN OSAAMINEN

Nuorisotyötä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, tasolta ja eri toimintaympäristöstä käsin. Erilaisia näkemyksiä nuorisotyön kehittämistä varten on toimialalla laajasti käytettävissä monien tutkimuksen, koulutuksen tai toimintaympäristön kautta rakentuvien verkostojen kautta. Toimialan kehittämiseksi tulee olla kehittämisen mahdollistavia alustoja, joissa kehittäjiä saatavilla on ajankohtainen monipuolinen tieto toimialasta. Nuorisotyötoimialan tutkimukseen on erikoistunut Nuorisotutkimusverkosto, jonka tavoitteena on edistää nuorisotutkimusta ja nuorisotyön tutkimusta. Koulutuksen

kehittämisen näkökulmasta keskeiset verkostot ovat sekä nuorisoalan korkeakouluttajien verkosto, yliopiston nuorisotutkimuksen opetusta edistävä verkosto YUNET, että nuorisotyön kehittämisverkosto, joissa mukana ovat myös toisen asteen oppilaitokset. Verkostoja on muodostunut lisäksi nuorisotyötoimialalle uusien toimintaympäristöjen ja toimintamuotojen ympärille kuten nuorten tieto- ja neuvontatyön asiantuntijaryhmä, nuorille suunnattu verkkonuorisotyön foorumi sekä etsivän työn verkosto.

Humakin nuorisotyön kehittämisryhmä on enemmän kuin ryhmänsä jäsenet. Ryhmä edustaa koko organisaation opiskelijoiden ja henkilöstön asiantuntijuutta sekä osaamista. Nuorisotyön kehittämisryhmä operoi myös edellä mainituissa verkostoissa ja pyrkii kutomaan yhteen monialaista ja monitasoista tietoa; tarkastelemaan ajankohtaisia ilmiöitä, nostamaan esiin tulevaisuuden trendejä ja ottamaan kiinni hiljaisista signaaleista sekä tuomaan tämän tiedon osaksi koulutusta. Nuorisotyön osaamista ei mikään organisaatio tai toimija voi kokonaisuudessaan yksin omistaa, vaan osaaminen syntyy monen toimijan yhteisen toiminnan tuloksena.

Nuorisotyön osaamista ei mikään organisaatio tai toimija voi kokonaisuudessaan yksin omistaa, vaan osaaminen syntyy monen toimijan yhteisen toiminnan tuloksena.

Nuorisotyö muuttuu ajassa ja nuorisotyön tilaus näkyy toimialamme rajojen yli, kuten Petri Cederlöf (5.11.2014) nosti esiin blogikirjoituksessaan; ”Nuorisotyö on myös eri aloille määritettyjen sisältöjen yhdistelyä, niiden rajojen limittymistä ja ylittämistä, jossa nuorisotyölle tyypillisen ydinosaamisen työote ja työnäky yhdistyvät monita-

hoiseen toimintakirjoon.” Nuorisotyön kehittämisen alustojen tulee olla monitasoisia ja -tieteisiä, joissa toimiala kehittyy yhdessä monialaiseksi osaamiseksi. Monialaisen osaaminen avulla vahvistamme yhteiskuntaa ja pystymme ehkäisemään niin sanottuja monialaisia, ilkeitä ongelmia sekä lisäämään niin nuorten kuin yhteiskunnan hyvinvointia. Tässä prosessissa myös nuorisotyön tunnettuus kasvaa.

LÄHTEET

Cederlöf, Petri. 5.11.2014. Nuorisolain uudistumisesta osa 2. Viitattu 14.11.2014. <http://nam.humak.fi/blogi/nuorisolain-uudistamisesta-osa-2>

HUMANISTISEN AMMATTIKORKEAKOULUN STRATEGIA 2013–2017, SHAK Oy:n hallitus 25.9.2013

Nuorisotyönkehittämissryhmän-tavoitteet-ja-toiminta-2014-15

Soanjärvi, Katariina. 2011 Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. Viitattu 5.11.2014 http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkwwwstructure/19518_YAMK_Jarjesto_2013_Katariina_Soanjarvi_Ammatillinen_nuorisotyö.pdf.

KATARIINA SOANJÄRVI

**YHTEISÖPEDAGOGI-
KOULUTUKSEN
HISTORIAA JA HAASTEITA**

Nuorisotyön koulutuksella on juurensa. Nuorisotyön ammatillinen koulutus alkoi Suomessa Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa (nyk. Tampereen yliopisto) syksyllä 1945, jolloin siellä alkoi ensimmäinen nuorisohjaajakoulutus. Tämä voidaan pitää alkusysäyksenä nuorisotyön ammatillistumiselle (Nieminen 1995, 300–305). Yhteisöpedagogikoulutuksen juuret linkittyvät myös nuorisotyön koulutuksen historiaan, vaikka koulutus itsessään virallisesta alkoi vasta vuonna 1997.

Yhteisöpedagogikoulutus ei siis ole syntynyt tyhjästä, vaan sen taustalla on nuorisotyön opistoasteen koulutus, jota annettiin 1990-luvulla kansaopistoissa. Nämä aloituspaikat siirrettiin korkea-asteelle ammattikorkeakoulujärjestelmän syntyminen myötä. Opistoasteen koulutus syntyi 1970-luvulla Suomeen rakennetun kunnallisen nuorisotyöjärjestelmän myötä. Kuntiin piti saada koulutettuja viranhaltijoita toteuttamaan nuorisotyön lain velvoitteita. Opistoasteinen koulutus antoi osittaisen pätevyyden hoitaa kunnissa olevia ns. yhdistelmävirkoja kuten kulttuuri-, liikunta- ja raittiussih-teerin tehtäviä yhdistettynä nuorisosihteerin virkoihin. Opistoasteen tutkinnoissa olikin vahva painotus kunnalliseen nuorisotyöhön

sekä sen vaativiin hallinnolliseen osaamiseen. Nuorisotyötä ohjaavan lainsäädännön henki muuttui radikaalisti 1990-luvulla, jolloin koko yhteiskuntaa ravisteli lama. Nuorisotyön lainsäädäntö muuttui puitelainsäädännöksi ja näin vuoden 1995 Nuorisotyön laki ei enää määritellyt nuorisotyöntekijän pätevyysvaatimuksia.

Yhteisöpedagogien koulutus alkoi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (myöh. Humak) syksyllä 1998 Humakin aloittaessa toimintansa väliaikaisena ammattikorkeakouluna. Tuolloin koulutusohjelman nimi oli Nuoriso- ja vapaa-ai-katyön koulutusohjelma ja se pohjautui vanhan opistoasteen nuorisotyön koulutukseen. Mikkelin ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogikoulutus alkoi jo vuotta aikaisemmin, mutta siellä koulutus perustui sekä nuorisotyön että kulttuurityön koulutuksien yhdistämisen koulu-

.....

Yhteisöpedagogikoulutus pohjautuu alan kouluttajien yhteisesti sopimiin kompetensseihin: yhteisöllinen, pedagoginen, yhteiskunnallinen ja kehittämisosaaminen.

tusohjelman nimen ollessa Nuorisotyön ja kulttuurin koulutusohjelmasta, josta valmistuttiin Nuorisotyön ja vapaa-aikatoiminnan ammattikorkeakoulututkintoon. Vuodesta 1998 tutkinto oli Humanistisen alan korkeakoulututkinto. Tutkintonimike yhteisöpedagogi (amk) otettiin käyttöön molemmissa ammattikorkeakouluissa vasta vuonna 2004.

YHTEISÖPEDAGOGIKOULUTUS NYT

Nykyään yhteisöpedagogikoulutusta annetaan edellä mainittujen ammattikorkeakoulujen lisäksi Centria ammattikorkeakoulussa, jossa koulutuksessa on vahvasti kirkollinen näkökulma. Centriasta valmistuneiden yhteisöpedagogien tutkinnossa on 60 opintopisteen opintokokonaisuus, joka antaa kelpoisuuden kirkon nuorisotyöntekijöiden virkoihin. Lisäksi yhteisöpedagogikoulutusta annetaan ruotsinkielellä Yrkehögsskolan Noviassa. Humakissa että Mikkelin ammattikorkeakoulussa annetaan koulutusta myös järjestötyön ja nuorisotyön koulutusohjelmassa, joka tuottaa yhteisöpedagogi (ylempi amk) tutkinnon. Vuositasolla Suomessa aloittaa yhteisöpedagogitutkinnon noin 250 opiskelijaa ja ylemmän tutkinnon noin 50 opiskelijaa.

Yhteisöpedagogikoulutus pohjautuu alan kouluttajien yhteisesti sopimiin kompetensseihin: yhteisöllinen, pedagoginen, yhteiskunnallinen ja kehittämisosaaminen. Koulutuksessa huo-

mioidaan ammattikorkeakoulututkinnoille asetetut yleiset kompetenssit, jotka ovat itsensä kehittäminen, eettinen osaaminen, viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen sekä kansainvälisyysosaaminen. Kompetenssit ovat kuitenkin hyvin laaja-alaisesti määriteltyjä, joten niiden ohjautuvuus ammattikorkeakoulukohtaisiin opetus-suunnitelman perusteisiin ja niiden toteuttamiseen on hyvin väljää.

Korkea-asteen nuorisotyön koulutus annetaan edelleen myös Tampereen yliopistossa, jossa on mahdollista suorittaa Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriohjelma. Maisteriohjelmasta valmistutaan yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Tutkintoon otetaan joka toinen vuosi 20 opiskelijaa. Lisäksi Tampereen yliopistolla on mahdollisuus suorittaa nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opintokokonaisuus (60 opintopistettä). Opintokokonaisuus on suosittu sivuainekokonaisuus eri koulutusohjelmien opiskelijoille. Nuorisotyön koulutusta annetaan myös toisella asteella nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen tutkinnossa. Koulutusta annetaan 17 oppilaitoksessa ympäri Suomea.

Yhteisöpedagogikoulutuksen juuret ovat syvässä suomalaisen nuorisotyön kentässä toisaalta kansalaisjärjestöjen yli satavuotisessa historiassa mutta toisaalta valtiojohtoisen nuorisotyöjärjestelmän historiassa. Näistä historiallisista juurista yhteisöpedagogitutkinto saa edelleenkin olemassaolon oikeutuksensa, vaikka tutkinnon suorittaneet sijoittuvat myös muille työelämän

kentille. Työelämän tarpeita huomioivissa ennakoinneissa (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011) yhteisöpedagogikoulutuksen mitoituksessa ja perusteluina käytetään juuri nuorisotyön tarvetta yhteiskunnassa. Tällaiset ennakoinnit eivät kuitenkaan kovin hyvin tunnista tutkinnon suorittajien yksilöllisiä, alojen yli suuntautuvia työllistymispolkua. Toisaalta koulutuksien sisällöllisessä suunnittelussa on pyrittävä huomioimaan yleinen koulutuspoliittinen ennakoitavuus ja näin ollen koulutukset palvelevat erityisesti omia ydinalojaan.

KANSALAISTOIMINNASTA JÄRJESTÖTYÖHÖN NUORISOTYÖN RINNALLA VAI KUSTANNUKSELLA?

Erityisesti Humakin yhteisöpedagogikoulutuksien sisällöistä on käyty keskustelua nuorisotyön, kansalaistoiminnan ja järjestötyön painoarvoista. Muissa yhteisöpedagogitutkintoja tuottavissa ammattikorkeakouluissa ei tällainen keskustelu ole ollut ajankohtaista kuten Humakissa. Muiden alan korkeakouluttajat ovat suunnanneet koulutuksensa selkeämmin nuorisotyön tai laajemmin nuorten kanssa tehtävään työhön tai nuorisokasvatukseen. Esimerkiksi Mikkelin ammattikorkeakoulu kuvaa valmistuneita yhteisöpedagogeja ”nuorten kasvatuksen ja ohjauksen asiantuntijoiksi ja hyvinvoinnin kehittäjiksi” (Mikkelin ammattikorkeakoulu 2014).

Humakin yhteisöpedagogikoulutus sidottiin alkuvaiheessa vapaa-aikatyöhön, mutta pian se koettiin liian väljäksi viitekehyyksi. Samanaikaisesti koko Humakia ammattikorkeakouluna haluttiin suunnata nimenomaan kansalaisyhteiskunnan rakentajaksi ja kehittäjäksi. Vapaa-aikatyön hylkäämiseen liittyi myös tahto erottautua humanistisen ja kasvatustieteiden tutkinnosta (nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto). Nämä seikat olivat osaltaan vaikuttamassa siihen, että koulutusohjelman nimi muuttui kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaksi. Alkuvaiheessa kansalaistoiminta miellettiin nimenomaan vahvasti nuorisojärjestöihin ja nuorten kansalaistoimintaan liittyväksi. Mutta Humakin omistajapohjan laajentuessa ja sen myötä tapah-tuneiden henkilöstömuutoksien myötä kansalaistoiminnan käsite haluttiinkin nähdä myös laajempaan ja vähitellen rinnalla alettiin käyttää käsitettä järjestötyö. Järjestötyö tulikin näkyviin myös ylempään tutkinnon koulutusohjelman nimessä. Ylempään tutkintoon johtava Järjestötyön ja nuorisotyön koulutusohjelma aloitettiin

.....

Koko Humakia ammattikorkeakouluna haluttiin suunnata nimenomaan kansalaisyhteiskunnan rakentajaksi ja kehittäjäksi.

Humakissa tammikuussa 2007. Näiden käsite- ja taustamuutoksien myötä syntyi paine suunnata Humakin yhteisöpedagogikoulutusta myös generalistisen järjestötyön tarpeisiin ja sitä kautta vielä laajemmin erilaisten yhteisöjen kehittämiseen tähtääviin tehtäviin. Tämän painopistemuutoksen myötä nuorisotyön tai laajemmin nuorten kanssa tehtävän työn osaamisen painoarvo ja merkitys on kavennut tutkinnossa.

YHTEISÖPEDAGOGIKOULUTUKSEN PAINOTUKSET POHDITTAVAT

Yhteisöpedagogit ovat perinteisesti sijoittuneet myös sosiaalialalle ja erityisesti lastensuojelun erilaisiin tehtäviin esimerkiksi lastensuojelun ohjaus- ja kasvatustehtäviin (Nikoskinen 2008). Yhteisöpedagogien kasvatuksellista ja toiminnallista otetta arvostetaan moniammatillisissa ohjaus- ja kasvatustiimeissä. Kuitenkin aika ajoin valmistuneilta yhteisöpedagogeilta tulee palautetta, jopa voimakastakin palautetta ettei yhteisöpedagogitutkintoa tunnisteta ja hyväksytä sosiaalialalla. Ja sosiaalialalle sijoittuneet yhteisöpedagogit viestittävät ettei koulutus riittävästi anna valmiuksia toimia sosiaalihuollon tehtävissä. Yhteisöpedagogit kokevat jäävänsä sosiaalialalta valmistuneiden jalkoihin osaamisessa mutta myös arvostuksessa.

Yhteisöpedagogikouluttajana tietysti kiehtoo ajatus laajentaa nykyistä tutkinnon sisältöä sosiaalialan suuntaan. Tämä avaisi varmasti mah-

dollisuuksia yhteisöpedagogien sijoittumista sosiaalialalle laaja-alaisemmin erilaisiin tehtäviin. Tutkinnon sisällön kannalta muutos tarkoittaisi ainakin sosiaalilainsäädännön osaamisen selkeää lisäämistä sekä koulutuksen yhteisöllisyyttä rakentavan ja ryhmätoimintaan perustavan koulutuksellisen pääjuonteen muuttamista yksilötyötä korostavaksi. Myös koulutusta ohjaava ennaltaehkäisevä luonne ja toiminnan kohteita voimauttava (emansipaatio) juonne tulisi muuttaa enemmän korjaavia menetelmiä sisältäväksi. Tällöin asiakas nähdään enemmän toiminnan kohteena kuin toimijana.

Kyseiset muutokset olisivat tutkinnon kokonaisuuden kannalta merkittäviä ja osaltaan jopa perusteita horjuttavia. Muutoksilla suunnattaisiin yhteisöpedagogikoulutuksen painopistettä voimakkaasti sosiaalialan koulutukseksi, jolloin tutkinnon painopisteet kuten toiminnallisuus, kasvatuksellisuus sekä laajemmin ennaltaehkäisevä osaamisen liudentuisi. Eli juuri ne erityisyydet, jotka erottavat yhteisöpedagogitutkinnon esimerkiksi sosionomitutkinnosta. Nämä muutokset veisivät mennessään myös ne vahvuudet, joita työnantajat mm. lastensuojelulaitoksissa arvostavat yhteisöpedagogeissa.

Pidemmällä aikavälillä tarkastellen on selvää, että olisi vain ajankysymys jolloin yhteisöpedagogitutkinnon olemassa oloa itsenäisenä tutkintona voitaisiin myös kyseenalaistaa (vrt. Komonen 2014). Toki tutkintojen olemassaoloa on hyvä kyseenalaistaa ja arvioida, mutta ainakin tällä het-

kellä yhteisöpedagogit sijoittuvat edelleen hyvin työelämään. On tärkeää työskennellä sosiaalialaa säätelevän lainsäädännön kanssa siten, että yhteisöpedagogitutkinto tulee paremmin tunnetuksi alalla ja tunnustetaan sosiaalialalle sopivaksi tutkinnoksi tehtäviin, joissa tarvitaan yhteisöpedagogille tyypillistä osaamista. Tällaisia tehtäviä löytyy sosiaali- ja kasvatusalojen raja-alueilta kuten jo aiemmin mainitusta lastensuojelusta sekä esimerkiksi varhaiskasvatuksesta.

YHTEISÖPEDAGOGI PEDAGOGINA?

Yhteisöpedagogien koulutuspolkuja ei ole kattavasti tutkittu, mutta pitkän aikavälin arkihavainnoista yhteen vetäen voi arvella, että useat yhteisöpedagogit jatkokouluttautuessaan hakeutuvat erilaisiin muihin pedagogisiin koulutuksiin (esim. erityisopettaja, opinto-ohjaaja, luokanopettaja). Erilaiset opettajakoulutukset ovat siis edelleen monen yhteisöpedagogin jatkokoulutuspolku.

Syksyllä 2012 Humakissa otettiin käyttöön uusi opetussuunnitelma yhteisöpedagogikoulutuksessa. Opetussuunnitelmassa haluttiin vahvistaa toisaalta yhteisöllisyyttä mutta myös pedagogista osaamista. Opetussuunnitelma sisältääkin nyt 30 – 90 opintopistettä pedagogisia opintoja ja vastaavasti ylemmässä tutkinnossa pedagogiset opintoja on kymmenen opintopisteen kokonaisuus. Yhteisöpedagogien vahva pedagogien osaaminen ei kuitenkaan anna heille mitään ns. pedagogisia pä-

tevyksiä vaan pedagogiselle kentälle mennäkseen yhteisöpedagogin on jatko-opiskeltava.

Ikävä kyllä yhteisöpedagogien suunnatessa jatkokoulutukseen yliopistojen pedagogisiin koulutuksiin heidän pedagogista osaamistaan ei kovin hyvin edelleenkaan tunnusteta. Tilanne on hyvin haasteellinen toisaalta yksilön toisaalta myös yhteiskunnan näkökulmasta. Samojen asioiden opiskeleminen useaan kertaan on yksilölle välillä turhauttavaa ja taloudellisesti oppimisen päällekkäisyydet ovat kalliita ratkaisuja sekä yksilölle mutta myös yhteiskunnalle. Periaatteellisella tasolla päällekkäisyys ei tue myöskään elinikäisen oppimisen periaatteita (vrt. Alanen 1985). Toki voi olettaa, että yhteisöpedagogeilla voisi olla annettavaa laajemmin opettajuuteen ja kouluympäristöihin. Kuten tutkijat Tommi Hoikkala ja Petri Paju (2013) toteavat yläkouluun sijoittuvassa tutkimuksessaan että koulua tulisi kehittää yhteisöllisinä paikkoina, jolloin koulu yhteisöissä varmasti tarvittaisiin yhteisöpedagogien osaamista. Kouluympäristöissä tarvitaan varmasti opettajuuden rinnalle myös uudenlaista osaamista. Yhteisöpedagogien osaaminen voisi hyvin olla myös tätä. Professori Tapio Aittola totesi jo vuonna 2004 pidetyssä Nuorisotyö ja koulu seminaarissa että ”koulu ja nuorisotyö tarvitsevat toisiaan”.

Hyville yhteisöpedagogeille löytyy varmasti työtä ja paikkoja eri aloilla. Nuorisotyölle yhteisöpedagogikoulutus on tärkeä alan kehittymisen kannalta. Tästä meille alan kouluttajina on huolehdittava huolellisesti.

LÄHTEET

Alanen, Aulis. 1985. Johdatus Aikuiskasvatukseen. Yleisradio / Opetusohjelmat. Helsinki: Yleisradio.

Hoikkala, Tommi & Paju, Petri. 2013. Apina pulpetissa. Helsinki: Gaudeamus.

Komonen, Katja. 2014. Nuorisotyö muutoksessa? Katariina Soanjärvi nuorisotyön villin kentän kesyttäjänä. Kasvatus & Aika 8 (3), 97–101. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/site/?lan=1&page_id=643. Viitattu 10.10.2014.

Mikkelin ammattikorkeakoulu. 2014. <http://www.mamk.fi/yhteisopedagogi>. Viitattu 13.11.2014.

Nieminen, Juha. 1995. Nuorissa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Jyväskylä: Lasten keskus.

Nikoskinen, Elina. 2008. Yhteisöpedagogit työuraa rakentamassa, vuosina 2001 – 2004 valmistuneiden aika työelämässä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 10, 2008.

Opetusministeriö. 2011. Tasapainoiseen työllisyyskehitykseen 2025. Ehdotus koulutustarjonnan tavoitteiksi vuodelle 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:16. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Ehdotus_koulutustarjonnan_tavoitteiksi_vuodelle_2016.html. Viitattu 11.11.2014.

EEVA SINISALO-JUHA

**NUORISOTYÖN
TUTKIMUS-, KEHITTÄMIS- JA
INNOVAATIO-
TOIMINTA**

Ammattikorkeakouluilla on la-
kisääteisesti kaksijakoinen
tehtävä. Toisaalta tehtävänä
on opetustoiminta, jossa täh-
dätään tutkintojen suorittami-
seen ja toisaalta tehtäväksi on
annettu, oman toimialan työelämän kehittä-
minen. Ammattikorkeakouluilla on myös alue-
kehittämistehtävä. Humakissa toteutamme
aluekehittämistehtäväämme toisaalta omissa
alueyksiköissämme ja toisaalta valtakunnalli-
sen tehtävän saaneena ammattikorkeakouluna
myös valtakunnallisesti. Kun kyseessä on Hu-
mak, Suomen pienin ammattikorkeakoulu, on
TKI-tehtävän hoitaminen vaatinut erityistä re-
sursointia. Lähtökohtaisesti jokainen Humakin
lehtori osallistuu TKI-tehtävien edistämiseen
350 työtunnilla vuodessa.

Nuorisotyön osalta TKI-toiminta tarkoittaa työ-
elämälähtöistä kehittämistä eli kuntien ja jär-
jestöjen ammatillisesta nuorisotyöstä nousevia
kysymyksiä. TKI-toiminta voi liittyä myös raja-
pintoihin nuorten kanssa toimivien tai koske-
tuksiin joutuvien muiden tahojen kanssa. Näitä
voivat olla esimerkiksi kouluissa, kirjastoissa,
kauppakeskuksissa tai lastensuojelussa työsken-
televät henkilöstöryhmät.

AIKAANSAANNOKSIA

Humakin AMK- ja ylemmän AMK-opiskelijoi-
den erilaiset opintoihin liittyvät tehtävät, kuten
projektien ja opinnäytetöiden tuotokset, ovat
tärkeä osa Humakin nuorisotyön kehittämistä.
Nämä pelkästään ovat pienelle toimialalle mer-
kittävä kehityksenkatalysaattori. Tämän lisäksi
Humakilla on omaa erillisrahoitettua TKI-toi-
mintaa. Tällöin puhutaan lähinnä hankkeista
tai projekteista.

Nuorisotyön TKI-toiminnan ensimmäinen var-
sinainen isompi kehittämishanke oli vuosina
2000–2008 Keski-Suomessa toteutettu Kannus-
te-hanke. Sen perusta oli hankkeeseen sitoutu-
neessa alueellisessa toimijaverkossa. Kannusteen
tavoitteena oli saattaa alueen kuntien nuoriso-
työn edustajat yhteen pohtimaan ja kehittämään
nuorisotyön teemoja, jotka nousivat heidän
omasta käytäntölähtöisestä nuorisotyön koke-
muksestaan. Samalla yhteisöpedagogiopiskelijat
työstivät opintojaan keskellä paikallista ja alueel-
lista nuorisotyön toimintakenttää.

Nuorisotyön osalta Humakin merkittävin pro-
jekti, joka on nykyisin jo vakiintunutta toimin-
taa, on [Preventiimi \(1\)](#): nuorisoalan ehkäisevän
päihdetyön osaamiskeskus. Preventiimi kuuluu
opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksikön

palvelu- ja kehittämiskeskusverkostoon. Preventiimissä työskentelee neljä henkilöä: kehittämisspedagogi ja kolme kehittäjää. Preventiimin verkostoon kuuluu yli 120 verkostokumppania ja sen toiminta on valtakunnallista. Toiminta on koulutusta, uusimman tiedon etsimistä ja jakamista sekä alan toimijoiden verkostoimista keskinäiseen tiedon ja osaamisen jakamiseen. Lisäksi Preventiimissä on kehitetty nuorisoalan ehkäisevää mielenterveystyötä [Selvästi parempi mieli -hankkeessa](#) (2). Hankkeen tuloksia hyödynnetään Preventiimin toiminnassa ja yhteisöpedagogikoulutuksessa.

Toinen Humakin pitkänlinjan kehittämistyö on ollut koulussa tehtävä nuorisotyö. Vuodesta 2002 työmuoto on ollut osana erilaisissa projekteissa, julkaisuissa ja se on kuulunut opetusohjelmaan. Varsinaisen läpimurron saavutimme [Uusiutuva koulu ja nuorisotyö -hankkeessa](#) (3), jossa kolmen vuoden aikana kehitettiin työmuotoa samalla pilotoiden sitä pienessä kunnassa. Tältä pohjalta syntyi lukuisa määrä työkäytänteitä joilla voidaan varmistaa työn laatua. Samat työkäytänteet myös tuovat hallintaa ja rytmitystä koulussa tehtävään nuorisotyöhön. Nuorisotyön kenttä on pitänyt tätä kehittämistyötämme erittäin ajankohtaisena ja tärkeänä.

Lähelle koulussa tehtävän nuorisotyön aihepiiriä on sijoittunut myös nivelvaiheiden ohjauksen sujuvuutta kehittänyt [Ohjauslaturi Jyväskylässä](#) (4). Nuoren onnistunutta kouluasteelta toiselle tukevaa monialaista yhteistyötä on kehitetty

Humak on nuorisotyön suurin kouluttaja Suomessa ja yksi suurimmista Euroopassa.

[Mospa -hankkeessa Lapin ja Kainuun maakunnissa](#) (5). Lapissa on vuonna 2014 koottu maakunnallista tietoa nuorten ja työntekijöiden kokemuksista nivelvaiheen ohjauksesta.

Humak on nuorisotyön suurin kouluttaja Suomessa ja yksi suurimmista Euroopassa. On ollut luontevaa sijoittaa meille nuorisotyöntutkija. [Nuorisotyön asema ja merkitys -hankkeessa](#) (6) luotiin kotipesä Petri Cederlöfin jo vuonna 1997 alkaneelle nuorisotyön tutkimukselle. NAM-hanke on koonnut merkittävän määrän tietoa nuorisotyöstä: nuorisotyöstä pienissä kunnissa, isommissa kaupungeissa, valtakunnantason nuorisotyön ohjauksesta ja alueellisesta nuorisotyön hallinnosta, nuorisotyön eri toimintamuodoista. NAM-toiminnan rahoitus on nyt päättynyt ja uuden nuorisotyön tutkimustiedon tuottaminen tyrehtyy toistaiseksi.

Nuorisotyöhön liittyviä toimeksiantoja tutkimus- ja selvitystöistä olemme tehneet kulloinkin ajankohtaisista aiheista. Tässä yhteydessä niistä on mainittava kaksi. Ensimmäisenä [ABC-kohtaa nuoren](#) (7), jossa selvitimme mitä ABC-liikennemyymlä tarkoittaa nuorelle ja mitä liikenneasemalla hengaavat nuoret tarkoittavat ABC-liiken-

En yrittänytkään tässä käydä läpi kaikkea sitä kehittämistyötä, jota olemme nuorisotyönsaralla olleet mukana tekemässä. Voimme olla iloisia siitä moninaisuudesta, johon olemme päässeet mukaan. Meidät tunnetaan luotettavana kumppanina ja meitä halutaan kehittämiskumppaniksi. Samalla on myös oltava kiitollinen kaikille niille rahoittajille, jotka ovat meidän projektiosaimiseemme luottaneet. Rahoitukset ovat tulleet lukuisilta eri tahoilta, mm. OKM:stä, EU:n rakennerahastoista, kunnilta, kaupungeilta, yrityksiltä.

MUSTAA VALKOISELLA

Nuorisotyön TKI-toiminnassa kehitettyjen toimintojen, menetelmien, osaamisen tai koulutuksen siirtäminen nuorisotyön kentän hyödynnettäväksi on aina tärkeä asia. Eri projekteissa tai hankkeissa mukana olleet kumppanit siirtävät jo hankkeen aikana uutuuksia omaan toimintaansa. Tämä ei aina ole itsestään selvää, kun esimerkiksi henkilöstöä vaihtuu.

Korkeakoululle luontainen tapa siirtää uutta tietoa tai osaamista kentän hyödyksi ovat julkaisut. Niihin kerätään kustakin teemasta keskeiset asiat. Julkaisuissa usein kirjoittavat sekä työelämätoimijat että Humakin henkilöstö. Näin saadaan yksiin kansiin teeman teoreettiset lähtökohdat ja miten niitä on sovellettu käytännössä. Ammattikorkeakoulun TKI-työssä on johtotahtenä ajatus työelämälähtöisyydestä ja työelämähyödynnettävyydestä.

Tämän nuorisotyön TKI -työtä katsastavan luvun lopussa on luetteloituna keskeisiä julkaisuja ja niiden sähköisiin versioihin johdattavat linkit. Sieltä löytyy Humakin hankkeissa tuotettuja julkaisuja, ylemmän amk-tutkinnon opinnäytetöitä kuvaavat julkaisut sekä Humakin omaa nuorisotyöhön liittyvää kehittämisajattelua. Osa julkaisuista on yhteisjulkaisuja kuten mm. Minna Rauaksen toimittama kirja nuorisotyön eettisiin näkökulmiin tai Nuorisotutkimusverkoston, Verken ja Humakin yhteisjulkaisu verkkoperustaisesta nuorisotyöstä.

KATSE ETEENPÄIN

Humakin kehittämistyö on työelämälähtöistä. Me olemme kumppanina kehittämässä nuorisotyötä siellä, missä nuorisotyön kenttä kokee tarvetta. On toki reilua mainita, että tämä ei aina tiukasta tahdostakaan huolimatta onnistu, jos sopivaa rahoittajaa kehittämistyölle ei löydy.

Nyt syksyllä 2014 hankehakuja on suunnattu kehittämään mm. hiljaisen tiedon siirtoa nuorisotyön eri sukupolvien välillä, verkkovälitteisten avointen koulutusten kehittämiseen nuorisotyöhön. Lisäksi hankerahoitusta on haettu oppilaitoksissa toteutettavan uudenlaisen toiminnallisuuden mallintamiseen sekä yhdyskuntatyön kehittämiseen nuorisotyön menetelmäksi. Oma erityisenä helmenään täytyy myös mainita lumiturvallisuuskoulutuksen kehittäminen ja standardointi. Meille Humakiin tulee toiveita

nuorisotyön koordinoinnista ja tilauskoulutuksista eri alueille, alueyksikkörakenteemme ulkopuolellekin. Kansainvälisesti olemme vaikuttamassa eurooppalaisen nuorisotyönkoulutuksen standardointiin ja nuorisotyön eurooppalaisen arvioinnin kehittämiseen.

TKI-toiminnasta ei kuitenkaan kovin paljoa uskalla eteenpäin sanoa. Sehän ei ole yksin meidän toimintaamme, vaan nimenomaan työelämälähtöistä kumppanuudella kehittämistä. Tavanomaisessa prosessissa yhdessä kumppaneidemme kanssa työstämme hankeideaa ja kun soveltuva rahoituslähde tulee eteen, niin hankesuunnitelma hoidetaan loppuun ja rahoitusta haetaan. Rahoittajien päätökset sitten suuntaavat tulevaa TKI-työtämme.

Nuorisotyön TKI-toiminta tulee kuitenkin olemaan kiinni nuorisotyön kentässä. Tiukka työelämäyhteys on se perusta, joka oikeuttaa meidät puhumaan nuorisotyön kehittämisestä ja nuorisotyön kehittämisestä me haluamme puhua.

NUORISOTYÖN JULKAISUJA

Nuorisotyö

Minna Rauas (2014) Pieniä tekoja, suuria asioita - Nuorisotyön eettinen näkökulma

Jani Merikivi, Päivi Timonen & Leena Tuuttila toim. (2011) Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkoperustaiseen nuorisotyöhön

Erja Anttonen (2007) Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä

Pia Lundbom & Jatta Herranen toim. (2011) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä

Johanna Kuivakangas toim. (2012) Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset

Nuorisotyö, koulu ja nivelvaiheiden ohjaus

Marjo Kolehmainen & Pauliina Lahtinen (2014) Nuorisotyötä koulussa - yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen

Tanja Hakoluoto & Tarja Jukkala & Tero Lämsä (2014) NUORISOTYÖ KOULUSSA - yhteisöllistä kasvatuskumppanuutta

Taina Kyrönlampi toim. (2012) MoSpa - moniammatillisuutta sparraamassa

Jaana Karjalainen & Regina Pesonen: (2014) Nuorten nivelvaiheen ohjaus Lapissa

Ajan ilmiöt

Elina Nikoskinen (2011) Nuorten ABC-hengailu ilmiöinä, tulkintoina ja toimenpiteinä. ABC-liikennemyymälät ja nuoret -tutkimushankkeen loppuraportti

Elina Nikoskinen (2011) MOPOT JA MOPOILU Tarkastelua ilmiöstä, sen merkityksestä ja asemasta nuoren elämässä

www.hel.fi/wps/wcm/connect/.../MOPO_WEB.pdf?...

Johanna Krappe, Terttu Parkkinen & Eeva Sinisalo-Juha (2013) Tavarat taskuissa - nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä

Ehkäisevä työ

Mari Tapio & Tarja Kuula toim. (2013) Selkenevää, myötätuulta – ehkäisevä päihde- ja mielenterveys työ nuorisosalalla

Merja Kylmäkoski, Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen toim. (2010) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön

Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen toim. (2012) Virittävää verkostoitumista Preventiimissä – 10 vuotta ehkäisevän päihdetyön kehittämistä nuorisosalalla

Ari Inkinen, Jarmo Kokkonen & Virpi Ruuska toim. (2013) Selvää synergiaa - eettisesti kantavaa päihdekasvatusta

YAMK- kehittämistyötä

Merja Kylmäkoski toim. (2010) Avauksia yhteisöllisyyteen

Merja Kylmäkoski toim. (2013) Avauksia yhteisöjen osaamisen kehittämiseen - Yhteisöpedagogit (YAMK) muutoksen mahdollistajina

ANNIKKI KLUUKERI

**NÄKÖKULMIA YHTEISÖJEN
KEHITTÄMISEEN
NUORISOTYÖTOIMIALAN ILMIÖNÄ**

Yhteisö, yhteisöllisyys ja yhteisöjen kehittäminen on noussut toimialamme yhdeksi tärkeäksi viitekehikseksi toiminnan kehittämisen ja hyvinvoinnin alueilla. Yhteisöllisyyttä painotetaan erilaisten instituutioiden, kansalaistoiminnan ja yhteiskunnan rakenteiden kehittämisessä. Yhteisö termillä viitataan niin pienimuotoisiin ryhmiin kuin isompiinkin kylä- ja kaupunkikokonaisuuksiin. Jokin kokonaisuus siis rakentuu jonkin intressin tai tavoitteen varaan, perustalle. Yhteisöllisyydellä ymmärretään usein yhteenkuuluvuutta, yhdessä tekemistä ja jakamista, luottamuksellisuutta ja yhteiseen tavoitteeseen pyrkimystä sekä toisistamme välittämistä ja huolenpitoa. Kyse on ytimeltään ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Yhteisöjen kehittäminen viittaa näiden moninaisten yhteisöjen toimivuuden parantamiseen, edellytysten luomiseen sekä vahvistamiseen. On myös muistettava että yhteisön käsite myös elää koko ajan; viimeaikoina olen kuullut käytettävän yhteisön sijasta myös termiä verkosto. Uusia yhteisö ympäristöjä tulee kuvaan mukaan (esim. verkkoyhteisyys).

Nuorisotyötoimialalla erilaisia yhteisöiksi tunnistettavia rakenteita on paljon ja ne ovat moninaisia. Toisaalta erilaiset päätöksentekorakenteet ja yhteisöt edustavat yhtä tulokulmaa. Toisaalta

ohjaukseen ja kasvatukseen liittyvät yhteisöt toista tulokulmaa. Ruohonjuuritasolla, toiminnassa rakenteina ja konkreettisina yhteisöinä toimivat elementit kolmatta lähestymistapaa. Näistä voidaan mainita erilaiset harrastusryhmät, kylät, kaupunginosat, kunnat, nuorisotilat jne. Eri tasoilla toimivat yhteisöt ja yhteisölliset muodostelmat rakentuvat ja toimivat erilailla. Niiden tehtävät ovat erilaiset ja ne palvelevat toimialan ydintavoitteita eri tulokulmista.

Tarkastelen tässä kirjoituksessa yhteisöjen kehittämistä nuorisotyötoimialan näkökulmasta tuoden esille erilaisia lähestymistapoja yhteisöjen parantamis- ja kehittämistyöhön. Vahvana innoittajana on kuitenkin Humakin järjestö- ja nuorisotyöyksikön toteuttama yhteisöpedagogitutkinto (ylempi AMK), jota on toteutettu nyt 8 vuotta ja jonka profilina on yhteisöjen kehittäminen. Tässä koulutuksessa olemme pyrkineet tuottamaan järjestö- ja nuorisotyötoimialojen näkökulmasta osaamista erilaisten yhteisöjen kehittämiseen. Kirjoitukseni ja esimerkkini on rajattu tarkastelemaan asiaa kehyksenä nimenomaan yhteisöpedagogitutkinto (ylempi AMK).

Taustalla on oma uskoni siihen, että toimialojemme työtä ja tavoitteita voidaan vahvistaa nimenomaan yhteisöjen tukemisella, kehittä-

misosaamisen tuottamisella ja sitä kautta vaikuttamalla yksilön hyvinvointiin ja kasvuun. Yhteisöjen kehittämisessä ydintavoite on luonnollisesti edistää yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Emme myöskään toimi tyhjiössä, vaan taustalla on voimakas näky siitä, että kyse on myös työelämän kehittämisestä yleisemminkin. Uskoni on, että hyvinvoivia yhteisöjä luodaan nimenomaan työelämän/toimialamme toimivilla rakenteilla, palvelumuodoilla ja rakentavalla vuorovaikutusilmastolla.

MIKSI ERILAISET YHTEISÖT TARVITSEVAT KEHITTÄMISTÄ JA YHTEISÖLLISTÄ OSAAMISTA ?

Miksi sitten tarvitsemme nuorisotyötoimialalla yhteisöjä ja niiden kehittämistä? Toimialamme yksi ydintavoite, nuoren kasvun ja kehityksen tukeminen, vaatii monenlaisia rakenteita, joilla tätä työtä voidaan tehdä ja tavoitteeseen pyrkiä. Erilaisten organisaatioiden hyvä toimivuus antaa edellytyksiä tehdä tätä tukemistyötä. Nuorten ja lasten omat toimintaympäristöt ovat sitä laadukkaampia mitä paremmin ne voivat, toimivat ja tukevat yhteisöllisyydellään nuoren kasvua, esimerkin voima on edelleen tärkeä kasvun kentällä. Yhteisöllinen osaaminen luo siis perustan näiden erilaisten yhteisöjen kehittämistyölle. On myös keskusteltu siitä, että kaikenlainen oppiminen, oppimisen kiertokulku edistyy yhteisöjen kautta ja kontekstissa (mm. kansalaiskasvu).

Ajattelen, että nuorisotyö kehittyy osaksi yhteisöjen kehittämisen polussa mm. seuraavien mahdollisuuksien kautta: käytänteet vahvistuvat yhteisöissä, tiedonkulku varmistuu ja joustavoituu, ongelmienratkaisu yhteisöissä on itseohjautuvampaa, toisten tunteminen auttaa vuorovaikutussuhteissa, erilaisia yhteisöjen tuoksia voidaan käyttää hyväksi ja tuottaa (vrt. innovaatiot), muodostuva oma kulttuuri sitoo ja luo yhteishenkeä monella tapaa. Tulokulma ja uskomukseni on siis välineellinen, kun yhteisöjä kehitetään eri toimin, heijastuu se rakenteisiin, yleiseen hyvinvointiin, erilaisiin tapoihin toimia jne. Näiden kautta nuoren ja yksilön hyvinvointi ja mahdollisuudet lisääntyvät, kasvun mahdollisuudet laajenevat.

ERILAISIA TULOKULMIA YHTEISÖJEN KEHITTÄMISEEN JA KEHITTÄMISEN EDELLYTYKSIIN

Tarvitsemme yhteisen ydinkäsitteistön ilmiölle ja sen rakenteelle sekä reflektointia niiden sovellettavuudesta erilaisiin toimialojemme yhteisöihin. Hankkimalla tieto- taidon ja ymmärryksen palveluiden tuottamisen ja tuotteistamisprosessien osaamiseen luomme pohjan yhteiskunnallisen tilanteen ja rakenteen ymmärtämiselle ja siten taustan oman toimialamme istumisesta siihen. Varmistamalla osaaminen, jonka avulla luodaan edellytyksiä (toimivat rakenteet, palvelumuodot, hyvinvoivat yhteisöt) yhteisöjen kehittämiseksi osaamme ottaa ne huomioon

myös palvelujen tuottamisessa ja kehittämisessä. Työelämän kehittämisen ja jatkuvan muutoksen lainalaisuuksien ymmärtäminen tekee mahdolliseksi yhteisöjen tuloksekkaan kehittämisen. Tästä ymmärryksestä ja tutkivasta työotteesta nousevat menetelmälliset valinnat ja lähtökohdat, so. arviointi, tulevaisuudentutkimus ja ennakointi, kehittämisen prosessi ja menetelmät.

Pedagogisen ajattelun, kouluttajataitojen ja pedagogisen ymmärtämisen prosessia tulisi vahvistaa yhteisöjen kehittämisessä ja vaikuttamisen työssä. Pedagogisessa osaamisessa on kyse laaja-alaisesti pedagogisen silmän ja ymmärryksen sekä persoonallisen taidon hyödyntämisestä. Sen lisäksi, että toimialallamme on osattava ryhmädynaamiset taidot ja tiedot, on tunnettava myös se kehys missä niitä käytetään, mitä vaikutuksia niillä on. Voidaan sanoa, että pedagogisella osaamisella luomme yhteisöjen perustan ymmärtämällä ihmisen toiminnan monimuotoisuuden, lainalaisuudet ja kaikenlaisen vuorovaikutuksen ydinprosessit. Vasta tälle voidaan rakentaa varsinaista pedagogista osaamista, kasvun ja osaamisen tukemista.

.....

Pedagogisella osaamisella luomme yhteisöjen perustan ymmärtämällä ihmisen toiminnan monimuotoisuuden, lainalaisuudet ja kaikenlaisen vuorovaikutuksen ydinprosessit.

Viestintä ja vuorovaikutus osaaminen vahvistaa yhteisöjen kehittämisen osalta kykyä luoda rakentava vuorovaikutusilmasto vaikuttavan ja vaikuttavuuden näkökulmasta. Hyvällä ja laadukkaalla viestinnällä vahvistetaan myös yhteisöllisyyttä. Pedagoginen ja muukin yhteisöjen kehittämistyö tulisi olla vaikuttavaa, mitattavissa ja arvioitavissa. Pedagoginen ja vuorovaikutus osaaminen antavat myös työkaluja vaikuttavuuden menetelmistä ja sitä kautta osallisuuden toteuttamisessa yhteisöissä. Yhteisöjen kehittäminen vaatii myös johtamisen ja organisoinnin osaamista. On osattava johtaa ja organisoida erilaisia yhteisöjä ja kehitystyötä. Tämä taas vaatii edellisen kaltaisia toimenpiteitä ja niiden turvaamista yhteisöjen kehittämistyössä. Tässä yhteydessä on tärkeä mainita myös kyky ja taito osallistamiseen.

Edellä esitelty vaatii tietenkin vahvaa yhteisöllistä osaamista toimialallamme sekä osittain myös toimintatapojen muuttamista ja kehittämistä. Sosiokulttuurisen tiedon voimakas läsnäolo kehittämistyössä on kaiken perusta. Ensin on ymmärrettävä kehykset ja kontekstit missä toimimme, mitkä tekijät vaikuttavat, on tunnettava yhteistyökumppanimme ja muu työhömmme vaikuttava niin sosiaalinen kuin kulttuurinenkin aines. Vasta tästä kehyksestä käsin voimme lähteä eri tasoilla suunnittelemaan ja kehittämään yhteisöjemme toimintaa ja hyvinvointia. Voidaan puhua myös sosiokulttuurisesta tiedostamisesta.

Minusta voidaan pyrkiä yhteisöjen kehittämistyöosaamisessa hyvään tilannetajuun ja tahtotilan luomiseen. Yhteisöissä toimiminen tai niiden kehittämistyö vaatii minusta pedagogisen silmän/tiedostamisen lisäksi vahvaa sosiokulttuurista tilannetajua: havainnointia, reflektointia ja havaintojensa ymmärtämistä ja sitten sen huomioonottamista yhteisöllisessä työssä.

YHTEISÖJEN KEHITTÄMISOSAAMINEN JA SEN KERTYMINEN

Miten tämä kehittämisosaaminen hankitaan. Koulutus antaa perusvalmiuksia. Yhteisöpedagogi koulutus perustutkintona ja YAMK-tutkintona syventyvät erityisesti yhteisöjen näkökulmasta toimialamme kehittämiseen ja tuottavat osaamista näihin. Työkokemus tuottaa reflektoituna varmuutta ja näkemyksellisyyttä toteuttaa parantamis- ja kehittämistoimia yhteisöjen hyväksi. Hiljainen tieto pitkän ja rikkaan työkokemuksen myötä tuottaa näkyä siitä miten kannattaa toimia, autenttisen tavan toteuttaa näkemyksellisyyttä ja käytännön toimia erilaisten yhteisöjen kehittämistyössä.

Yhteisöjen kehittämisen ja johtamisen osaaminen ilmenee minusta ainakin seuraavissa käytännön työelämän toimissa. Yhteisöjen kehittämistä tehdään käytännössä esimerkiksi, kun laadimme pelisääntöjä, sovimme käytänteitä, muovaamme rakenteita, parannamme viestintää ja tiedotusta. Kehitämme yhteisöjä myös, kun huolehdimme

ryhmytyemisestä, kuulemme nuoria, ratkaisemme yhdessä ongelmia, käymme dialogia ja innostamme osallistumiseen. Lisäksi yhteisöjen kehittämistä tehdään kun suunnittelemme toimintoja yhteisöllisistä lähtökohdista käsin, integroimme omaa toimintaamme ”kartalle”, mietimme miten ottaisimme kaikki huomioon tai opettelemme vuorovaikutustaitoja. Edelleen kun kehitämme palvelujen muotoilua, suunnittelemme organisaatio- ja päätöksentekorakenteita, mietimme miten alueen tai toiminnan palvelut tuotetaan kehitämme yhteisöjä. Yhteisöjä kehitämme myös tekemällä toiminnan arviointia ja parantamalla sitä kautta toimintoja, vahvistamalla johtamista ja johtajuutta, kouluttamalla henkilöstöä pedagogiseen osaamiseen ja ymmärrykseen, tekemällä viestintäsuunnitelmia ja laatimalla strategioita. Pääosin toimialamme työssä on pohjimmiltaan kyse yhteisöjen kehittämisestä, kehittämistyöstä ja meillä on mahdollisuus vahvistaa sitä osaamista, ottaa siinä työssä yhteisöllisyyden elementit huomioon.

Lopuksi tarkastelen hieman ”kehittäjäsielun” ja kehittäjäosaamisen ominaisuuksia. Yhteisöpedagogi (ylempi AMK) tutkinnon opiskelijaryhmä tuotti osana opintojaan keuhällä 2013 kehittäjän osaamiskartan, johon ryhmä (Yamk12) työsti sen hetkisen näkemyksensä kirjallisuuteen nojaten niistä osaamisalueista, joita kehittäjän työssä tarvitaan. Työstämisen pohjana käytettiin Hättösen (2011, 13-15) organisaation osaamispyrää. Sovellan tätä ansiokkaasti tehtyä kehittäjän osaamiskarttaa nyt yhteisöjen kehittämisen työkalujen tarkasteluun.

1. ORGANISAATION YDINOSAAMINEN (ORGANISAATIOTUNTEMUS)

- Suhde strategiaan ja visioon
- Ydinosaamisen hyödyntäminen
- Toimintakulttuurin hyödyntäminen
- Päätehtävän ymmärtäminen
- Toimintaympäristön ja kontekstin ymmärtäminen
- Arvot ja niiden sisäistäminen ja ymmärtäminen
 - vanhan ja uuden arvopohjan integrointi ja kriittinen kyseenalaistaminen
- Eettinen osaaminen

Työkaluina tarvitsemme selkeän ja tiivistetyn strategian ja vision, yhteisön ydinosaamisen ja ydintehtävän aukikirjoittamisen, sosiokulttuurisen tiedon ja kyvyn hyödyntää sitä, valitun arvopohjan ja sen ymmärtämisen sekä eettiset pelisäännöt.

2. ARVOIHIN JA TOIMINTATAPOIHIN LIITTYVÄ OSAAMINEN (TOIMINTAKULTTUURIEN OSAAMINEN)

- Toimintatapojen ja kulttuurien osaaminen
- Kehittämistyön sovellutusten osaaminen
- Muutososaaminen
- Yhteiskunnallinen näkemyksellisyys

Työkaluina tarvitsemme yhteisöjen kehittämisen kehittämismenetelmiä ja niiden käyttöosaamista, muutoksen prosessi- ja ohjausosaamista sekä kontekstinäkemyksellisyttä toteuttaa näitä.

3. TYÖELÄMÄOSAAMINEN (AMMATTIALA JA YHTEISÖ -OSAAMINEN)

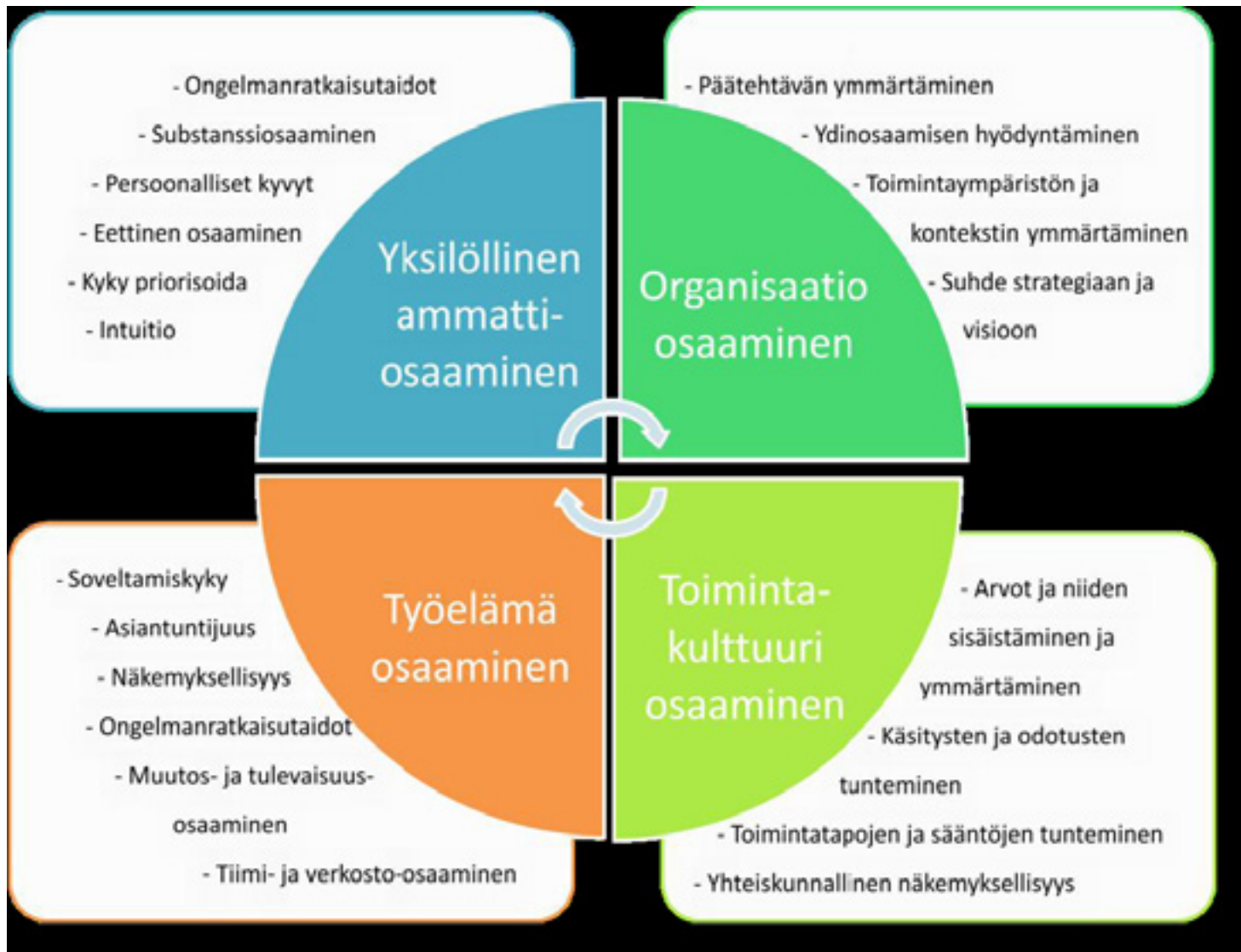
- Tiimi- ja verkosto-osaaminen
- Soveltamiskyky
- Asiantuntijuus -> toiminta ->roolina
- Näkemyksellisyys
 - Yhteisöjen toiminta
 - Organisaation toiminta
- Ongelmanratkaisutaidot

Työkaluina tarvitsemme toimivat toiminta- ja päätöksentekorakenteet, asiantuntijaroolin rohkea käyttö, tutkiva ja kehittävä työote, jolla ongelmanratkaisua voidaan edesauttaa.

4. YKSILÖLLINEN AMMATTIOSAAMINEN (YKSILÖLLINEN AMMATTIOSAAMINEN)

- Substanssiosaaminen
- Persoonalliset kyvyt
 - Ajattelu ja reflektointitaidot
 - Tahtotila kehittämiseen
 - Kehittämismenetelmät (=sovellusosaaminen)
 - Reaktioherkkyys
 - Oman arvomaailman tunnistaminen - joustaminen
- Ongelmanratkaisutaidot
- Kyky priorisoida (Omien resurssien kohdentaminen oleelliseen)
- Intuitio

Työkaluina tarvitsemme osaavan henkilöstön (koulutus), jatkuvan osaamisen ja ammatillisen kasvun kehittämisen ja ylläpitämisen työyhteisöissä, oman hiljaisen tiedon reflektointia.

Kuva 1. Kehittäjän osaamiskartta. Mukailleen yhteisöpedagogi (ylempi AMK opiskelijat) 2013. (Juutilainen 2013.)

Yhteisöpedagogi (ylempi AMK) Tiina Juutilainen on edellä esittämäni kehittäjän osaamiskartan kuvannut ansiokkaasti omassa opiskeluun liittyvässä oppimistehtävässään selkeästi ja jatkojalostanut, tarkentanut ja muokannut vielä oman oppimisensa ja pohdintansa kautta. (Juutilainen 2013, 15)

LOPUKSI

Nuorisotyö voidaan nähdä siis myös laajempaan kehittämisen kenttänä, jossa rakenteellisesti sisällä näyttäytyvät moninaiset yhteisöt otetaan tärkeinä kehittämisen yksikköinä. Kiinnittämällä huomio näihin erilaisiin yksikköihin ja niitä kehittämällä, voimme laadunuttaa ja kehittää myös nuorisotyötä. Kehittävän ja tutkivan työotteen ja orientaation avulla voimme havainnoida ja arvioida kehitystä, nuorisotyön tavoitteiden toteutumista. Yhteisöjenkin kehittämisessä on kyse edellytysten luomisesta ja vahvistamisesta. Nuorisotyön erilaisten yhteisöjen kehittäminen on oivallista koulutuksen ja työelämän yhteistä aluetta. Osaaminen ja kehittäminen synnyttää kokemuksen, koulutuksen ja yhdessä reflektoinnin ja tutkimisen tuotoksena. Ilmiönä yhteisöjen kehittäminen nuorisotyötoimialalla vaatii keskustelua, tarkennusta, jatkuvaa arviointia ja myös eettistä pohdintaa siitä millaisin keinoin ja tavoittein edetään.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet

Juutilainen, Tiina. 2013. Asiakaslähtöinen arviointi nuorten työpajassa. Humak, Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, yhteisöpedagogi (ylempi AMK). Työorganisaatioiden kehittäminen ja kehittämismenetelmät opintojakson oppimistehtävä, 15.

Painetut lähteet

Hätönen, Heljä. 2011. Osaamiskartoituksesta kehittämiseen II. Helsinki; Edita Prima Oy.

MERJA KYLMÄKOSKI

KANSAINVÄLISYYS
NUORISOTYÖN
KOULUTUKSESSA JA ARJESSA

Humakin nuorisotyön kehittämisyöryhmän nuorisotyön koulutuksen kehittämistyötä raamittaa ammattikorkeakoulujen toimintaa säätelevä lainsäädäntö, yhteisöpedagogikoulutuksen kompetenssit ja työelämän koulutustarpeet. Keskityn pienartikkelissani yhteisöpedagogikoulutuksen kansainvälisyyden kehittämiseen nuorisotyön näkökulmasta ja siihen liittyviin haasteisiin. Tarkastelen ensin kansainvälistymistä eurooppalaisen koulutuspolitiikan ja suomalaisen koulutusjärjestelmän näkökulmasta, minkä jälkeen käsittelen kansainvälistymistä nuorisotyöalan kehittämisen vinkkelistä.

Tässä pienartikkelissa kansainvälisyys ja kansainvälistyminen sisältävät perinteisen kansainvälisen toiminnan ja kulttuurien välisen osaamisen lisäksi myös monikulttuurisen ohjauksen ja neuvonnan käsitteen. Käsitteen monikulttuurinen ohjaus rinnalla kirjallisuudessa käytetään myös termejä kulttuureja ylittävä ohjaus (cross-cultural), transkulttuurinen ohjaus (transcultural), kulttuurisesti erilaisten ohjaus (culturally different) ja kulttuurienvälinen ohjaus (intercultural). Monikulttuurisella ohjauksella viitataan kasvuun entistä tietoisemmaksi omasta kulttuuritaustasta ja siitä, miten kulttuuritausta vaikuttaa ajatteluun ja toimintaan.

Tämän tiedostamisen myötä opitaan työskentelemään kulttuurisensitiivisesti ja hakemaan sellaisia lähestymistapoja ja -menetelmiä, joilla osataan ottaa huomioon kulttuurisesti erilaisten ohjattavien kulttuuritausta ja yksilölliset tarpeet. (Puukari & Korhonen 2013, 16–17.) Ohjaus on pedagogista toimintaa: pienartikkelissani kansainvälisyysosaaminen ymmärretään läheiseksi pedagogiselle osaamiselle, mikä on yksi yhteisöpedagogikoulutuksen alakohtaisista kompetensseista.

KANSAINVÄLISTYMISEN PAINAITA

Kansainvälisyyttä pidetään välttämättömänä Suomen kilpailukyvyille. Koulutuksen ja etenkin elinikäisen oppimisen katsotaan edistävän kilpailukykyä. Korkeakoulutuksessa ajatusmaailman laajentuminen kansallisesta koulutusajattelusta kansainväliseksi näkyy osallisuutena Bolognan prosessiin, jonka tavoitteena on ollut luoda vertailtava ja yhdenmukainen korkeakoulutusjärjestelmä. Korkeakoulussa käyttöön otettu eurooppalainen opintasuoritusten ja arvosanojen siirto- ja kerryttämisyjärjestelmä (ECTS, European Credit Transfer and Accumulation System) sekä eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF, European Qualifications Framework) ovat esimerkkejä välineistä, joiden avulla eri maiden

ja oppilaitosten koulutusten laatua, tasoa ja oppimistuloksia voidaan luotettavasti vertailla. Bolognan prosessin tärkein tavoite, eurooppalainen korkeakoulualue (EHEA, European Higher Education Area), syntyi maaliskuussa 2010. Eurooppalainen korkeakoulualue luotiin vahvistamaan korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja vetovoimaa maailman koulutusmarkkinoilla. (Ks. opetus- ja kulttuuriministeriö; EHEA 2014.)

Eurooppalaisen korkeakoulupolitiikan lisäksi korkeakoulutusta ohjataan myös kansallisilla poliittisilla instrumenteilla. Näistä merkittävin on valtion budjetti. Valtion vuoden 2015 talousarvioesityksessä edellytetään yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta mm. toiminnan kansainvälisyyttä ja monikulttuurisen yhteiskunnan kehittymisen tukemista. Korkeakouluilta odotetaan myös niiden roolin vahvistumista eurooppalaisen korkeakoulualueen toimijoina. Lisäksi nuorisotyötä käsittelevässä talousarvioesityksen kohdassa todetaan mm. nuorisoalan eurooppalaisen yhteistyön uudistettujen puitteiden (2010–2018) ja Euroopan neuvoston suositusten ohjaavan toimialan yleistä kehittymistä. Yhdeksi

.....

Yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta edellytetään mm. toiminnan kansainvälisyyttä ja monikulttuurisen yhteiskunnan kehittymisen tukemista.

keskeiseksi nuorisotyöalan toimenpiteeksi mainitaan Euroopan neuvoston vihapuheen vastaisen nuorisokampanjan kansallisesta toteutuksesta huolehtiminen. (Valtion talousarvioesitys 2015.)

YHTEISÖPEDAGOGILTA VAADITTAVA KANSAINVÄLISYYSOSAAMINEN

Valtion taloudellista koulutus- ja nuorisopoliitista ohjausta on luontevaa peilata yhteisöpedagogikoulutuksen kansainvälisyysosaamiseen. Kansainvälisyysosaaminen on yhteisöpedagogikoulutuksen yksi yleinen kompetenssi, ja sillä määritellään opiskelijan kansainvälisyyteen liittyvistä tiedoista, taidoista ja asenteista syntyvää kansainvälistä osaamista. Perustutkinnon suorittaneen opiskelijan kohdalla tämä tarkoittaa käytännössä

- työtehtävissä ja niissä kehittymiseen tarvittavaa ainakin yhden vieraan kielen suullista ja kirjallista taitoa,
- kykyä ymmärtää kulttuurieroja ja tehdä yhteistyötä eri kulttuuritaustoista tulevien kanssa,
- kykyä hyödyntää oman alan kansainvälisiä lähteitä sekä
- kykyä ymmärtää kansainvälistymisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia omaan ammatitilaan.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneelta opiskelijalta vaaditaan

- työtehtävissä ja niissä kehittymiseen vaadittavaa kahden vieraan kielen taitoa,
- kulttuurierojen ymmärtämistä ja kykyä toimia kansainvälisessä työ- ja toimintaympäristössä,
- kykyä soveltaa alansa kansainvälistä tietoa ja osaamista sekä
- yleistä ymmärrystä ammatillisen tehtäväalueensa asemasta ja merkityksestä kansainvälisessä toimintaympäristössä.

(Arene 2006.)

Ainakin ajatuksellisesti kansainvälisyysosaamisen kompetenssi vastaa hyvin valtiiovallan budjettiohjaukseen sisältyviin odotuksiin ammattikorkeakoulun nuorisovaltuuskunnan koulutuksesta ja nuorisotyön tehtäviin sijoittuvien yhteisöpedagogien osaamisesta.

KANSAINVÄLISYYS KORKEAKOULUISSA JA HUMAKIN YHTEISÖPEDAGOGIKOULUTUKSESSA

Korkeakouluissa kansainvälisyys näkyy yleensä opiskelija- ja lehtorivaihtoina, ulkomaan intensiivijaksoina (IP-opintoina), kansainvälisinä hankkeina ja vieraskielisinä tutkintoina. Vieraskielisten

tutkintojen kehittämisen tukena toimii ammattikorkeakoulujen verkosto FINNIPS (Finnish Network for International Programmes). FINNIPSin pääasiallinen tehtävä on vieraskielisten koulutusohjelmien valintakokeiden järjestäminen ulkomailla, mutta verkostolla on muutaakin toimintaa, esimerkiksi verkosto on julkaissut toimintaansa kuvaavan kirjan, FINNIPS – Joint Efforts for Internationalisation, ja se järjestää vieraskielisten koulutusten kehittämispäiviä.

Humakissa kansainvälisyys nähdään yhteisöpedagogikoulutuksessa opetussuunnitelman läpileikkaavana teemana. Käytännössä kansainvälisyys konkretisoituu useimmiten opiskelijoille Erasmus-vaihtoina. Tällä hetkellä Humak ei tarjoa vieraskielistä yhteisöpedagogitutkintoa. Suunnitteilla olevan BA-tasoisin yhteisöpedagogikoulutuksen kehittäminen on myös toistaiseksi keskeytetty. Viimeisin englanniksi opetettu tutkinto on vuosina 2010–2012 toteutettu MA-tasoinen Degree Programme in Youth Work and Social Equality. Tämän jälkeen tarjonnassa on ollut vain yksittäisiä englanninkielisiä opintojaksoja. Humakissa on parhaillaan käynnissä kansainvälisyysstrategiatyö. Valmistuttuaan uusi kansainvälisyysstrategia raamittaa myös yhteisöpedagogikoulutuksemme – ja sen sisällä nuorisotyöhön suuntautuvien opiskelijoiden koulutuksen – kansainvälisyyden kehittämissuuntia ja painopisteitä. Kansainvälisyysstrategia on osa Humakin laajempaa strategiatyötä ja se valmistunee keväällä 2015.

KANSAINVÄLISYYSOSAAMISTARPEET NUORISOTYÖN ARJESSA

Nuorisoalan käytännön työelämässä painottuu enemmän kansainvälistyminen kotimaassa kuin varsinainen kansainvälisyys. Toisin sanoen nuorisotyössä kansainvälisyys ja monikulttuurisuus näkyvät vahvimmin monikulttuurisuuskasvatuksessa, toiminnassa mukana olevina monikulttuurisina nuorina ja EVS-ohjelman vapaaehtoisina. Nuorisotyössä kielellinen vuorovaikutus on keskeisessä asemassa. Suomen kielen taito ja suomalaisen yhteiskunnan tuntemus ovat nuorisotyöntekijälle tärkeitä taitoja. Tässä suhteessa nuorisotyön työmarkkinat ovat edelleen hyvin kansalliset ja suomenkieliset. Suurimmissa kaupungeissa nuorten kanssa työskenteleville tärkeimpiä vieraita kieliä ovat viro, venäjä ja somali. Näissä kaupungeissa monikulttuurisuus näkyy myös nuorisotyöntekijöiden monikulttuurisuutena. Englanti ei ole monellekaan nuorisotyöntekijälle työkieli, jota tarvittaisiin päivittäin. (Kylmäkoski 2014.)

Helsingin kaupungin koordinoiman ONE Baltic Sea Region -hankkeen osana toiminut Helsingin yliopiston urapalveluiden projekti, Kielimuurin yli, on esittänyt suositukset korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen ja työllistymisen edistämisestä pääkaupunkiseudulla. Projektin raportissa todetaan mm., että kokonaan englanninkielisiä koulutusohjelmia ei tulisi enää tarjota sosiaali- ja terveysalalla (Kielimuurin yli 2013, 6). Vaikka suositus koskee

sosiaali- ja terveysalaa, on perusteltua ottaa se huomioon myös nuorisotyöalan koulutuksessa.

Monikulttuurisuusosaaminen kuuluu nuorisotyöntekijän ammattitaitoon. Kulttuuriselta taustaltaan valtaväestöstä poikkeavat työntekijät ovat arvokas osa nuorisotyön ammattilaisten joukkoa. Heidän vastuuttamisensa monikulttuurisuusasioiden ainoina osajina työyhteisössä ei kuitenkaan ole työyhteisön kollektiivisen osaamisen kannalta mielekäästä. Esimerkiksi Helsingin nuorisoasiainkeskuksessa on jo yli kaksi vuotta sitten päätetty kulttuuritulkkitoiminnan lopettamisesta, koska monikulttuurisen nuorisotyön tekemisen haluttiin jakautuvan laajemmalle työntekijäjoukolle. Nuorisoasiainkeskuksen työyhteisöihin oli jo tuolloin onnistuttu rekrytoimaan entistä enemmän taustoiltaan monikulttuurisia nuorisotyöntekijöitä. Nuorisoasiainkeskus huolehtii eri kulttuurien ja kieliryhmien rikkaudesta työyhteisössä myös siten, vuosittain otettavat oppisopimusopiskelijat (2-4) edustavat kaikki kielellistä tai kulttuurista vähemmistöä. (Hovi 2014.)

Nuorisotyöalalla ei ole samanlaista työntekijäpuola kuin esimerkiksi hoitoalalla, mikä kannustaisi kansainvälisiin rekrytointeihin opiskelijavaihto- ja työpaikoilla. Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden sijoittuminen suomalaisille työmarkkinoille ei yleisestikään ole helppoa. Vuosittain Suomeen tulee 17 000 ulkomaalaista opiskelijaa vaihto-opiskelijaksi tai tutkinto-opiskelijaksi. Heistä 2000 valmistuu joka vuosi. Vuo-

den kuluttua valmistumisesta heistä alle puolet on työssä ja kahden puolen vuoden jälkeen kolmannes lähtee maasta. (Gupta 2014.)

Nuorisotyön koulutuksessa diversiteettiä eli moninaisuutta tulisi lähestyä laajemmasta näkökulmasta kuin vain kansalaisuudesta. Moninaisuuden kohtaaminen voi tarkoittaa myös mm. erilaisista fyysistä rajoitteista syntyvän kulttuurisen moninaisuuden tai muiden seikkojen kuin kansallisuuden mukaan määrittyvien vähemmistöjen kanssa työskentelemistä. Yksi hyvä esimerkki tästä on suomalaisen viittomakielen käyttäjien kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus.

MAHDOLLISIA KEHITYSLINJOJA

Nykyisellään suomea osaamattomalle englanniksi työskentelevälle yhteisöpedagogille ei ole kysyntää suomalaisilla nuorisotyön työmarkkinoilla. Edes Humakin alkuvuodesta 2014 tekemän suurimpien kuntien nuorisopalveluille osoitetun kyselyn perusteella alalla ei ole sellaisia työtehtäviä, joihin olisi mielekästä kouluttaa englannin kielellä. Englannin kielen taito – etenkin yhdistettynä suomen ja venäjän kielen taitoon – on

nuorisotyöalallakin tervetullutta osaamista, mutta tällaisenkin osaajan työtehtävät ovat ns. organisaation normaaleja työtehtäviä, joita varten ei tarvita englanninkielistä tutkintoa. (Kylmäkoski 2014.) Työelämän osaamistarpeeseen riittää periaatteessa suomenkielinen yhteisöpedagogikoulutus, johon kuuluu kansainvälisyysosaamiseen sisältyvä vieraan kielen taito.

Tällä hetkellä Humakin yhteisöpedagogikoulutuksen kansainvälisyysosaamista on mielekkäintä rakentaa suomenkielisen yhteisöpedagogikoulutuksen sisällä vahvistamalla koulutuksen kansainvälisyyttä yhteistyössä kansainvälisten oppilaitosten ja kansainvälisesti tai monikulttuurisesti työskentelevien työorganisaatioiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa kielten opetusta ja panostamista vieraiden kielten tarjonnan laajentamiseen, kansainvälisyys- ja monikulttuurisuusteemojen integrointia opintojaksoihin, vieraskielisen kirjallisuuden käyttöä opetuksessa sekä opiskelija- ja lehtorivaihtoja. Lisäksi kansainvälisyysosaamista voidaan tukea hyödyntämällä opetusteknologiaa, esimerkiksi virtuaalisilla kansainvälisillä luennoilla voidaan täydentää oppilaitoksen omaa kansainvälisyystarjontaa. Opiskelijoille tulisi tarjota myös kansainvälisen yhteistyöoppilaitoksen ja työelämäpartnerin kanssa toteutettavia projektiopintoja, joita opiskelijat voisivat suorittaa omassa oppilaitoksessaan virtuaalisesti toimivan kansainvälisen opiskelijaryhmän kanssa. Erinomainen esimerkki tällaisista projektiopinnoista on Satakunnan ammattikorkeakoulun yhdessä amerikkalaisen oppilaitoksen,

.....

Moninaisuutta tulisi lähestyä laajemmasta näkökulmasta kuin vain kansalaisuudesta.

College of Charleston, ja saksalaisen oppilaitoksen, Hochschule Ludwigshafen am Rhein, kanssa toteuttama opinnollistettu projekti (Gissel, Tanhua & Gourdin 2014). Tällaisia hyviä käytänteitä voitaisiin yhteisöpedagogikoulutuksessakin hyödyntää entistä enemmän.

YHTEISEN POHDINNAN PAIKKA

Yhteisöpedagogikoulutus tuottaa ammattilaisia järjestö- ja nuorisotyön tehtäviin. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusta kehitettäessä on kehitettävä samanaikaisesti yhteisöpedagogikoulutusta. Tämä on yhteisöpedagogikoulutuksen vahvuus ja haaste. Yhteisöpedagogikoulutuksessa tuotettu kansainvälisyysosaaminen soveltuu muidenkin ryhmien kuin nuorten kanssa työskentelyyn ja antaa laajemman näkökulman eri kulttuureista ja kieliryhmistä tulevien kohtaamiseen. Yhteisöpedagogikoulutus valmistaa opiskelijoita kohtaamaan monikulttuurisuutta myös nuorisotyötä laajemmassa kontekstissa. Tämä avara katsontakanta on nuorisotyöhön suuntautuneen yhteisöpedagogin vahvuus. Humakin nuorisotyön koulutuksen kehittämisryhmän haaste on sovittaa toisaalta Humakin tulevan kansainvälisyysstrategian ja toisaalta yhteisöpedagogiikan ja nuorisotyön kansainvälisyysosaamistarpeet yhteen. Tässä työssä tarvitsemme työelämän kumppanuutta ja näkemyksiä ohjaamaan suunnittelutyötämme. Yhteisöpedagogiopintoja ei suoriteta koulua vaan työelämää varten, siksi niitä ei myöskään voi kehittää ilman työelämädialogia.

LÄHTEET

Arene 2006. Ammattikoulututkinnon suorittaneiden yleiset kompetenssit. Viitattu 13.10.2014. www.karelia.fi/ects/materiaali/Yleiset%20kompetenssit%20tutkintotasoin%2019042006.pdf

EHEA, European Higher Education Area 2014. Bologna Process - European Higher Education Area. Viitattu 19.11.2014. www.ehea.info/

Gissel, Andreas & Tanhua, Daniela & Gourdin, Kent 2014. Esitelmä Experiences from a truly international cooperation project. Days of International Degree Programmes Seinäjoki, October 02, 2014.

Gupta, Neha 2014. Esitelmä Bridging the gap between education and working life. Days of International Degree Programmes Seinäjoki, October 02, 2014.

Hovi, Merja 2014. Sähköpostiviestit 14.10.2014 ja 20.11.2014.

Kielimuurin yli. Suositukset korkeakoulutettujen maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen ja työllistymisen edistämiseksi pääkaupunkiseudulla 2013. Viitattu 16.10.2014. www.helsinki.fi/urapalvelut/ONE_BSR/kielimuurin_yli_raportti.pdf

Kylmäkoski, Merja 2014. Kanuunaverkostolle helmi-maaliskuussa 2014 tehty Webropol-kysely englanninkielisen yhteisöpedagogikoulutuksen kysynnästä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Bolognan prosessi. Viitattu 19.11.2014. www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/

Puukari, Sauli & Korhonen, Vesa 2013. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtion talousarvioesitys 2015. Viitattu 13.10.2014. budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2015&lang=fi&maindoc=/2015/tae/valtiovarainministerion-Kanta/valtiovarainministerionKanta.xml&opennode=0:1:249:

TUIJA MEHTONEN

**NUORISOTYÖN
OPPIMISMATKALLA
TYTTÖJEN JA POIKIEN KANSSA**

Nuorisotyön kehittämisryhmä on asettanut tavoitteet toiminnalleen. Sen tavoite ja olemassaolon tarkoitus on lisätä nuorisotyön toimialan tunnettuutta, vahvistaa nuorisotyön ammatillista identiteettiä, ennakoida alan haasteita ja osamistarpeita sekä kehittää toimialaa yhteistyössä työelämän kanssa. Tavoitteet eivät jää ilmaan vaan niitä kohti otetaan konkreettisia askeleita ja tämä kirjanen on yksi niistä.

Tässä artikkelissa ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaistakaan kuvata nuorisotyötä läpikotaisin eikä myöskään aloittaa ns. alusta. Lähdän siitä, että lukija ymmärtää mitä nuorisotyö ammatillisena työnä on ja tunnistaa myös ilmiöitä, jotka alaa puhuttavat ja haastavat. Kukin katsoo alaa omalta tontiltaan ja omasta perspektiivistään - ja silti tämä on meille yhteinen matka. Nuorisotyö työmuotoina on laaja-alainen, sanoisiko jopa rajaton toimintaympäristö ja sitä tehdään monilla tasoilla ja tavoilla. Nuorisotyön ammattilaisilla on erilaisia työorientaatioita ja tehtävänkuivissa kirjavia osaamisvaatimuksia. Nuorisotyöllä ei ole omaa selkeää tietoperustaa. Se on ankkuroitunut moniin tieteenaloihin ja tietoperustan ja käytänteiden välinen virtaus voi olla myös heiveröistä. Nuorisotyötä pidetään käytännönläheisenä työnä, jossa oma persoona

on tärkein työkalu. Sillä tarkoitetaan sitä, että jokainen tekee siitä näköistään. Kuinka valtava vastuu siitä lankeakaan!

Kirjoittamistani ohjaavat sekä kehittämisryhmän tavoitteet että omat teoreettiskäytännölliset nuorisotyön polkuni. Nuorisotyö on näet se elämän- ja työuran matka, jolla tahdon kulkea ja vaikuttaa. Pohdintani taustapeileinä toimivat vuosikymmenten työkokemus setlementtiliikkeen piirissä Suomessa ja myös kansainvälisessä kontekstissa. Olen saanut olla osallisena ja luottamustehtävissä erityisesti itäsuomalaisen nuorisotyön rakentamisessa. Sittemmin elämä on kuljettanut alan opetus- ja ohjaustehtäviin Humanistiseen ammattikorkeakouluun ja koen, että kokemusasiantuntijuudella on ja on ollut merkitystä. Olen ammattialalla edelleen nöyrä mutten nöyristelevä - ja nuorisotyön asiantuntijaksi tunnustautuva.

NUORISOTYÖN YDINTÄ JA TEHTÄVÄÄ ETSIMÄSSÄ

Pohdin tekstissäni nuorisotyötä ja sen olemusta nostaen esiin joitain itselleni vuosien varrella tärkeiksi nousseita seikkoja. Ajattelen, että kehittämisryhmän työlleen asettamat tavoitteet ovat alan työelämän kanssa jaettuina, yhteisiä.

Työelämässä on ponnisteltu – ja yhä ponnistellaan – ihan samojen teemojen kimpussa.

Nuorisotyön ytimen muodostavat nuoret, nuoruuteen kietoutuvien nuorisotyön ammattilaisten ja myös koulutettujen vapaaehtoisten tuki ja erityisosaaminen ja näiden kohtaaminen. Nuorisotyö on matkantekoa sellaiseksi mikä olen ja millaiseksi haluan tulla. Nuorisotyö on tunnetusti myös marginaaliala suhteessa muihin aloihin. Se rakentuu sen moninaisista käytänteistä, nuoruuden kokonaisvaltaisesta erityisosaamisesta ja asiantuntijuudesta, alan koulutuksesta ja nuoruuden ja erityisesti nuorisotyön tutkimuksesta ja yhdessä oppimisesta ja kehittymisestä. Vain näiden tahojen kumppanuudella saadaan profiilia nostetuksi ja myös heikoksi tunnustettua professiota rakennetuksi (tieteenala, tutkimus, koulutus, eettiset periaatteet jne.).

Tavoitteeni on vahvistaa kuvaa nuorisotyöstä oppimisympäristönä ja kasvun tukemisen paikkana. Oppimiseen ja kasvun tukemiseen isommin ja näyttävämmin sitoutuminen tekisi alalle hyvää suhteessa muuhun kasvatuksen kenttään, myös sen tunnettuuden ja uusien ammatillisten roolien ja paikkojen kehittymisen vuoksi. Nuorisotyö merkitsee minulle ensisijaisesti kasvatustyötä ja kasvun tukemista, myös yhteisötyötä, eikä se poissulje sitä, että se on muutakin. Nuorisotyön oppimisympäristöluonteen ja kasvatustyön korostaminen vahvistaisi asemaa ja roolia myös muilla kasvatuksen kentillä kuten koulussa, jonne toimiala on viime vuosina jalkautunut

ja josta se etsii itselleen pysyvämpää sijaa. Kokeukseni on, että eritasoinen formaali kouluympäristö tarvitsee seiniensä sisään muutakin pedagogista ja myös yhteisöllistä henkilöstöä kuin opettajia.

Nuorisotyön ydin rakentuu nuorten vapaaehtoiselle läsnäololle. Se on nuorisotyön erityisyyttä suhteessa muihin kasvatustieteisiin. Nuorisotyön tehtävä määräytyy paitsi nuorisolaissa (2006/72) myös neljän yleisen, huom. yleisen ja toimijasta riippumattoman tehtävän, perusfunktion, avulla, joita Juha Nieminen tutkimustyöhönsä perustuen esittelee (Nieminen 2007, 21- 27). Pohdintani kärki osuu niistä yhteen, mutta jotta kokonaisuus hahmottuisi, referoin muutkin.

Ensimmäisenä nuorisotyön tehtävänä pidetään ns. sosialisaatiotehtävää, jolla ohjataan ja opastetaan nuoria yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi. Tehtävä on siirtää arvoja, normeja, rooleja ja myös kirjoittamattomia sääntöjä jotta yhteisön ja yhteiskunnan toimintamekanismit avautuisivat, elämäntietä sujuisi ja kehittyisi taitoa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. On tärkeää huomioida se, että nuoret itse päättävät ja valitsevat mitä ns. ostavat eli omaksuvatko,

.....

Nuorisotyön ydin rakentuu nuorten vapaaehtoiselle läsnäololle.

hylkäävätkö tai muuttavatko tarjottuja toimintamalleja. Huomionarvoista on myös se, että socialisaation merkitykset muuttuvat ajan mukana eivätkä ne ole säilyttäviä vaan myös uudistavia (mt.) Esimerkkinä näistä olkoon vaikkapa avoimen nuorisotyön tilat, nuorisotalotoiminta tai nuorisovaltuustot, jotka kaikki ovat paitsi arvo yhteisöjä myös oppimisympäristöjä ja vaikuttamisen maaperää.

Toinen tarkoitus kiinnittyy kasvatukseen ja kasvun tukemiseen, personalisaatioon, jolla tarkoitetaan nuoren ohjaamista kehittämisessä omaksi itsekseen. Nuorisotyön kasvatuskäsitys on laaja-alainen, se on oppimista, ohjaamista ja kasvun tukemista. Polvenkorkuisista puhuttaessa kyse on kasvatuksesta, jossa ohjaajan työotteilla on erilainen tulokulma kuin toimittaessa nuorten saati nuorten aikuisten kanssa. Nuorisolain mukaan nuoria (Nuorisolaki 2006/72) ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Määrittely on vähintäänkin haastava ja sitä soisi nuorisolain uudistuksessa mietittävän ja rajattavan. Käsitykseni mukaan eri toimijoiden varsinainen kohderyhmä onkin sitä rajatumpi (esim. 13–17 vuotiaat) monista syistä, eikä vähiten siksi, että resurssit eivät kaikkeen riitä.

Personalisaation tarkoitus on tukea nuoren kasvua omaksi itsekseen, sellaiseksi kuin hän on ja sellaiseksi kuin hän haluaa tulla. Tehtävä asettaa nuorisotyöntekijän ammatilliselle osaamiselle suuren (ellei sen suurimman) haasteen. Se haastaa tekijän pohtimaan ammatillista vastuutaan, osaamisensa riittävyyttä, arvojaan, eettisyyttään,

Nuoren kohtaaminen on nuorisotyöntekijän ammatillista erityisosaamista.

tunnetaitoja ja empatiakykyä, myös jämäkkyyttä ja ratkaisukeskeisyyttä ja verkostojen merkitystä. Myös sitä, mihin nuorisotyön osaamisen ja mahdollisuuksien reunat yltävät.

Nuoren kohtaaminen on nuorisotyöntekijän ammatillista erityisosaamista. Kenties kliseistä todeta näin – mutta se on samalla myös vaativinta. Perusta sille rakennetaan ammatillisen koulutuksen (toinen aste, korkea-aste) oppimisyhteisössä eli yhdessä valmentajan, oppijan ja opiskelijaryhmän kanssa. Taitoja hiotaan ja harjoitellaan työelämässä ja osajiksi ja ammattilaisiksi kasvetaan vasta työtehtävissä nuorisotyön moninaisilla kentillä. Alan korkeakoulutuksella, yhteisöpedagogikoulutuksella, jota tässä myös edustan, on nuorisotyölliset juuret, joita ei kyseenalaisteta. Juurista on versonut laaja-alainen humanistisen ja kasvatustieteen ammatillinen pedagogisyhteisöllinen viitekehys, jossa pidetään tärkeänä entistä amebamaisempaa osaamista, joka yltää myös lähialueille ja niiden reunamille. Tutkinto rakentaa osaamista nuorisotyöhön, uusiutuvaan nuorisotyöhön ja toimialan kehittämiseen. Se antaa myös mahdollisuuden ajattelun, työllistymisen mahdollisuuksien ja toimintaympäristön laventamiseen eikä nuorisotyö menetä siinä mitään.

VAPAAEHTOISUUS HAASTAA

Nuorisotyön erityisasema kasvun tukemisessa rakentuu kahden asian varaan: nuorten vapaaehtoisen läsnäolon ja työntekijän taitoon ja ymmärrykseen kohdata nuori ja hänen elämänsä kokonaisvaltaisesti. Nuorisotyön eettisten ohjeiden mukaan (Allianssi 2012) nuorisotyöntekijä toimii tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja erilaisuutta kunnioittaen. Nuori kohdataan tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti ja sellaisena kuin hän on ja millaiseksi hän haluaa tulla. Häntä ei manipuloida. Ryhmätoiminta ja yhteisöllinen työ ovat nuorisotyön valtavirtaa. Personalisatiotehtävissä korostuu nuoren, ei ryhmän, kohtaamisen taito ja yksilöllinen kasvatuksellinen ohjaus. Millaista erityisosaamista se nuorisotyöntekijältä vaatii?

Nuorisotyön kolmas tehtävä (Nieminen 2007, 21–27) on kompensoida eli paikata ja korjata sosialisaatiossa ja personalisaatiossa ilmeneviä puutteita siltä osin kuin kyse on nuorisotyön osaamisalueista.

Nuorisotyön lähtökohta on hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja ehkäisevässä ja ennakoivassa työssä. Tuemme arkea, elinoloja ja mahdollistamme - ja ehkäisemme toiminnoillamme ylivoimaisten ongelmien syntymistä. Ongelmat ovat osa elämää mutta niiden kuormaan ja määrään halutaan vaikuttaa ja myös puuttua. Rajan vetäminen tässä tehtävässä on tärkeää osaamista. Nuorisotyön ammattilaisen täytyy tunnistaa

paikat, joissa osaaminen ja myös toimintavaltuudet päättyvät. Hyvää ammattitaitoa osoittaa se, että ammatillisesta verkostoitumisesta on huolehdittu ja tekijällä on kanavia tarvittavan avun piiriin. Ala ei ole korjaavan työn toimija, pääsääntöisesti näin, vaikka paineet siihen suuntaan kasvavat ja rajanvetäminen on joskus vaikeaa. Niemisen mukaan (mt.) kompensoidaan tehtävää kohdistetaan joko heikommassa asemassa oleviin nuoriin tai erityisen tuen tarpeisiin. Kokemukseni mukaan erityistä tukea tarvitsevien nuorten kanssa nämä kaikki edellä mainitut tarkoitukset kietoutuvat toisiinsa.

Neljänneksi nuorisotyön tehtäväksi nimetään (mt.) vaikuttaminen yhteiskunnan nuorille osoittamiin voimavaroihin ja niiden suuntaamisen allokointi. Tärkeä tehtävä, joka on ennemminkin nuorisopoliittinen kysymys kuin nuorisoyöllinen eikä siitä tässä sen enempää.

Totuuden nimissä täytyy sanoa, että nuorisotyön määrittäminen yksinkertaisesti ja niin, että kuka tahansa alan ulkopuolelta sen helposti ymmärtäisi, on mahdotonta. Ala on kuten sanottu amebamainen ja sitä määritellään ja kuvataan

.....

Nuorisotyön määrittäminen yksinkertaisesti ja niin, että kuka tahansa alan ulkopuolelta sen helposti ymmärtäisi, on mahdotonta.

monin tavoin. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus (Allianssi 2012) määrittelee nuorisotyön kohtaamiseksi, kannustavaksi kasvatukseksi ja yhdessä tekemiseksi. Ohjeistus ilmaisee myös asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa, jolla työtä tehdään ja se luo myös perustaa pohdinoille oikeasta ja väärästä.

Nuorisolaki (2006/72) ohjaa nuorisotyön tekemistä riippumatta siitä kuka tai ketkä sitä tekevät. Laki määrittää toiminnan raamit ja tavoitteet ja toimijat itse tarkentavat omat tavoitteensa, kohderyhmänsä ja tehtävänsä. Lain mukaan nuorisotyön tarkoitus on mm. nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistamista nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta (Finlex.fi).

TYTTÖJEN JA POIKIEN TUVILLE

Nostin aiemmin esiin personalisaatiotehtävän haasteellisuuden nuorisotyöntekijän osaamisen näkökulmasta. Ohjattaessa kasvua ”sellaiseksi kuin olen ja sellaiseksi kuin haluan tulla” törmätään erilaisiin arvomaailmoihin, eettisiin kysymyksiin, tunnetaitoihin ja myös taitoon toimia hetkessä ja sensitiivisesti.

Personalisaatiotehtävä konkretisoituu sukupuolensensitiivisessä nuorisotyössä mm. Tyttöjen ja Poikien Tuvilla. Työmuoto ei ole uusi vaan uus-

vanha, johon kiinnittyy tästä ajasta nousevia uusia kysymyksiä ja tarpeita. Suomessa näihin tarpeisiin on tartuttu mm. rakentamalla Settlementiliiton ja sen kumppaneiden toimesta kansallinen sukupuolensensitiivisen nuorisotyön verkosto ja paikallisten settlementtien ko. toimintoja. Joensuuhun on rakennettu alueellisesta näkökulmasta varsin merkittävä kumppanuus, jossa toimijoina ovat Joensuun Settlementti ry, Joensuun nuorisopalvelut ja Humakin Joensuun kampuksen oppimisyhteisö - eli nuorisotyön ammattilaiset, koulutetut vapaaehtoiset ja humakilaiset yhdessä. Tässä yhteistyössä kaikki voittavat (tytöt ja pojat erityisesti) ja myös Humakin visio kumppanuudella kehittämistä jalkautuu.

Ilmiö on tuttu, myös omina kokemuksina, mutta mistä siinä on kyse juuri nyt? Puhuttaessa tyttö- ja poikatyöstä käytetään käsitettä sukupuolensensitiivinen nuorisotyö. En voi mitään sille, että käsite on mutkikas ja se edellyttää pitkähkön selitysosan vaikka se irrallisina sanoina paljon kertoisikin. Käsite on asiantuntijapuhetta. Sillä halutaan rajata ja ilmaista tarkasti se mistä on kyse: eri sukupuolten erityistarpeiden tunnistamisesta ja huomioimisesta niin, että saa olla se joka on ja saa kasvaa rauhassa siksi miksi tahtoo. Sensitiivisyys – eli herkkyyys ja hienotunteisuus – on lähestymistapa ja taitoa, jota sopii soveltaa myös muihin tilanteisiin. Onhan oltava sensitiivinen myös mm. erilaisten kulttuurien, elämänkulun, hengellisyyden tai vaikka eri-ikäisten tai terveys- ja elinoloihin liittyvien asioiden kanssa.

Punnosen mukaan sukupuoli tuotetaan kasvatuksessa ja muussa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lapset ja nuoret hakevat hyväksyntää ja kelpaavuuden tunnetta peilaamalla itseään aikuiseen. Kun tarjolla on monenlaisia rohkaisevia, kannustavia ja turvallisia esikuvia miehenä ja/tai naisena olemisesta, turvaa ja tarpeeksi laaja tila ilmentää itseään ja omaa sukupuoltaan, ei oman tilan raivaamiseen välttämättä tarvita äärimmäisyyksiin vietyjä irtiottoja seksin, päihteiden ja väkivallan keinoin. Sukupuolisensitiivisyyden lähtökohtana on, että sukupuoli on muutakin kuin biologiaa. Se on yhteiskunnallinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja historiallinen kokonaisuus. Sukupuolisensitiivinen lähestymistapa mahdollistaa naisten ja miesten erilaisuuden hyväksymisen ja samalla tasa-arvon aktiivisen edistämisen. Sosiaalisella sukupuolella tarkoitetaan sitä, että käsityksemme sukupuolesta rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lastentarhassa, koulussa ja nuorisotiloilla tytöille ja pojille on usein varattu erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Toinen kysymys sitten on, ovatko nämä mahdollisuudet riittäviä, kannustavia ja nuoren itsensä näköisiä vai ainoastaan nuoren omaa tilaa kaventavia lokeroita. (Punnonen 2007)

Vastaan kysymykseen toteamalla, että tyttöjen ja poikien eriytetylle toiminnalle on perusteltu ja myös selkeästi osoitettu tarve. Perinteiset työmuodot eivät ole pystyneet tätä aukkoa paikkaamaan. Kokemukset molemmista toiminnoista ovat rohkaisevia ja ne kannustavat jatkamaan kehittämistyötä. Mallia kenties kehitetään jat-

Sukupuoli ei saisi olla kenellekään toiminnan tai tekemisen este.

kossa niin, että ne joiltain osin aikanaan voivat myös kohdata.

Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön tarkoitus on vähentää sukupuolen aiheuttamaa jännitettä ja tarkastella siihen liittyviä viestejä. Sukupuoli ei saisi olla kenellekään toiminnan tai tekemisen este. Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön tavoitteena onkin mahdollistaa ja antaa tilaa tyttöjen ja poikien erilaisille olemisen kokeiluille ja paikan ottamisille. Siinä yhdistyy nuorisotyön kasvatus-tehtävä ja sukupuolen yhteiskunnallisen merkityksen huomioonottaminen (Anttonen 2007, 18)

OSAAMISEN HAASTEET

Tyttö- ja poikatyötä – myös ylipäätään nuorisotyötä – pohtiessani nuorisotyölliseen osaamiseen ja samalla työn vastuullisuuteen liittyvät haastavat kysymykset risteilevät mielessä. Miten minäkuvaa voidaan nuorisotyön keinoin rauhassa rakentaa – tässä ajassa? Miksi tyttöyden ja poikana olemisen tukeminen on erityistä juuri nyt ja niin, että siihen tarvitaan kasvu ympäristöksi ja välineiksi eriytettyjä toimintoja kuten Tyttöjen Tupia, Tyttöjen Taloja ja Poikien vastaavia? Millaista osaamista ja etenkin kypsyyttä ja myös oman arvomaailman

huolellista tutkiskelua työmuodot tekijöiltä vaativat? Mihin työntekijän pitää osata varautua ja ottaa kantaa? Entäpä millaista sensitiivisyyttä vaaditaan kun tyttö ei olekaan tyttö vaan onkin poika? Tai kokee olevansa sukupuoliuton? Onko itsestään selvää, että nuorisotyöntekijän arvomaailmaan mahtuu erilaisuuden koko kirjo, todella? Miten häntä työhönsä valmennetaan ja kuka valmentaa? Kysymykset eivät ole teoreettisia vaan todellisesta elämästä kumpuavia ja osoittavat ilman muuta osaamistarpeiden erityisyyden.

Joensuun Setlementin tyttö- ja poikatyön pääta-voite on hyvinvointi ja parempi elämä (Joensuun Setlementti ry 2012). Tavoite on kunnianhimoinen mutta sitä kohti mennään tukemalla ja vahvistamalla laaja-alaisesti tyttöjen ja poikien henkistä, psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia, tukemalla kasvua ja tuottamalla osallisuuden kokemuksia. Nähdynsi ja kuulluksi tuleminen kokemukset vahvistavat kasvua ja itsenäistymistä, itseksi kasvamista. Tyttöjen Tupa mahdollistaa tytöille vapaaehtoiset koulutetut isosiskot, joiden kanssa tehdään sovitusti, säännöllisesti ja pitkäkestoisesti asioita yhdessä. Kokemus osoittaa, että aivan liian monelta tytöltä puuttuu ystävä, eteenpäin kannustaja ja positiivinen roolimalli. Isosisko on pikkusiskon ystävä ja kaveri - ja isosiskojaan odottavia pikkusiskoja riittää jonoksi asti. Poikien Tupa on vasta käynnistetty ja vaikuttaa siltä, että myös siellä on käyttöä isoveljille. Kaikille avoimet Tyttöjen ja Poikien Tuvat vastaavat myös yhteisöön kuulumisen ja sosiaalisen vahvistumisen tarpeisiin.

Nuorisotyölle ammatti- ja toimialana tekisi todella hyvää nostaa rohkeasti esiin sen merkitys oppimisympäristönä ja kasvun tukemisen paikkana. Nuorisotyötä on sanottu ns. kolmanneksi aikuiseksi kodin ja koulun rinnalla. Pitää muistaa, että myös kaveripiirillä ja lähiyhteisöllä on tärkeä tehtävä ihmiseksi kasvamisessa. Kasvun tukemisen vastuu kuuluu meille kaikille. ”Ihminen oppii mallista. Jokainen tilanne, jossa lapsi tai nuori kohtaa aikuisen – on kasvatustilanne”. Näin todettiin Suomen vanhempainliiton flyerissa takavuosina. Niin myös itse ajattelen.

LÄHTEET

Anttonen, Erja. 2007. Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Sarja C: Oppimateriaalit. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki

Joensuun Setlementti. 2012. Hankesuunnitelma.

Nieminen, Juha. 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristö ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala ja Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki. Hakapaino Oy

Nuorisolaki 72/2006. Viitattu 27.10.2014
<http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/2006000072>

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus. Allianssi. 2012. Viitattu 23.10.2014
<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/1581>.

Punnonen, Varpu. 2005. Sinuks -projektin väliraportti. Setlementtinuorten liitto ry. Helsinki

JOHANNA KUIVAKANGAS

**PEDAGOGINEN
OSAAMINEN
YHTEISÖPEDAGOGIEN
KOULUTUKSESSA**

” Millaisen yhteisöpedagogien koulutuksen järjestäisit, jos saisit räjäyttää kaiken nykyisen?” Tällaisen kysymyksen esitti kollega, kun matkasimme tutustumassa eurooppalaisten kouluttajien pedagogisiin ratkaisuihin. Matkojen ansiosta yhteisöpedagogikoulutus päätettiin uudistaa. Ei ainoastaan opetussuunnitelman, vaan myös pedagogiikan osalta. Ymmärrettiin, että se, miten yhteisöpedagogiksi tullaan, ei ole samantekevää. Nuorisotyön kentällä eletään läpi yhteiskunnallisia muutosprosesseja kuten muillakin aloilla. Dynaamista otetta ja muutosvalmiutta tarvitaan. Miten koulutusvaiheessa tukisimme ja avaisimme opiskelijoille maiseman, missä epävarmuus, huojuvat rakenteet ja työelämän nopeat käänteet näyttäytyisivät sellaisina, joissa olisi mahdollista tehdä töitä hyvinvoivana ja innovatiivisena?

Valmennuspedagogiikka, työelämätapainen oppiminen, kehityskeskustelut? Nämä ovat Humakin uutta arkisanastoa. Yhteisöpedagogien koulutuksen uudistus lähti koko opetushenkilöstön koulutuksesta, missä opetus ja oppiminen, oppimiskäsitykset purettiin ja rakennettiin uudestaan. Yhteisöllinen koulutus tarjosi lehtoreille tuulettaa omaa ajattelua ja mahdollisuuden pohtia yhdessä ja ääneen omaa työtä, käsityksiä oppimisesta ja opettamisesta. Kävi niin, että romukoppaan heitettiin sana opettaja ja iso osa

oppimisen perinteisiä käsityksiä. Tilalle tuli valmennus, työelämälähtöisyys ja ryhmän merkitys korostui oppimisessa entisestään. Kiisteltykin termi valmennus makusteltiin ja puntaroitiin perusteellisesti, mutta hyväksyttiin yhteistuumin pedagogiikan lähtöruuduksi.

MITÄ VALMENNUS- PEDAGOGIIKKA ON?

Valmennuspedagogiikan lähtökohtana on humanistiseen ihmiskäsitykseen liittyvä arvomaailma, jossa ihminen on arvokas sinänsä. Humanismin ydin on sivistyksen kunnioittaminen ja suvaitsevaisuus on tärkeää. Yhteisöpedagogin koulutuksessa keskeistä on ymmärtää yhteiskuntaa laaja-alaisesti ja kehittyä kansalaisyhteiskunnan kehittäjäksi. Tämän perustan varaan ammatillisuus rakentuu. Yhteisöpedagogin tutkinto ei ole irrallaan ajasta, kulttuurista, paikasta, vaan sen lähtökohta on sosiokulttuurisesti muuttuva maailma, missä työn yksi reunaehto on muutos.

Yhteisöjen, ryhmien, yksilöiden kanssa tehtävä työ edellyttää hyviä vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisuutta. Usein ajatellaan, että sosiaalisuus on pääsyvaatimus alalle. Yhteisöpedagogin koulutuksessa sosiaalisuutta ja vuorovaikutustaitoja

opiskellaan siinä missä nuorisotyötä, -politiikkaa, -tutkimusta tai kansalaistoimintaa. Pedagoginen polku on myös rakennettu sellaiseksi, että opiskelijan ryhmään liittyminen, ryhmässä toimiminen ja erilaiset prosessit ryhmän sisällä ovat osa oppimista. Tärkeää on, että opiskelija uskaltaa, luottaa omiin kykyihinsä, antautuu kokeilemaan, oppii toisilta ja voi tuntea itsensä luovaksi. Yhdessä tekeminen ja keskusteleminen, reflektointi ja toimiminen edellyttävät myös oppimisen keskellä tasanteita, joissa on aikaa pohtia mitä tapahtui, mitkä asiat vaikuttavat tilanteisiin, miettiä itseä ja omaa kasvua. Ihmissuhdealoilla puhutaan persoonalla työn tekemisestä. Ammatillisesti itsetuntemus ja omien rajojen tunnistaminen on osa ammatillista kasvua.

Yhteisöosaamisen kehittyminen edellyttää yhteisöllisyyden areenoita, joissa jokaisen yksilön vastuu vuorovaikutuksesta korostuu. Yhteistyö on tietoista toimintaa, jossa luottamus, sitoutuminen ja vastavuoroisuus eivät ole ainoastaan tavoitteita, vaan ne ovat pystyttävä sanoittamaan ja tunnistamaan signaalit, mitkä edistävät ja jarruttavat yhteistyötä. Tunnetaidot, asenteet ja eettisyys korostuu ja niistä on otettava selvää, purettava ja rakennettava koulutuksen aika-

.....

Yhteistyö ei ole tila, joka saavutetaan, vaan sitä on kyettävä syventämään ja ylläpitämään työelämässä

na. Voidaan puhua sosiaalisesta älykkyydestä, mikä kasvaa opintojen aikana. Yhteistyö ei ole tila, joka saavutetaan, vaan sitä on kyettävä syventämään ja ylläpitämään työelämässä. Taidot kohdata ihmisiä eri tilanteissa, erilaisissa tunnetiloissa, hyväksyä erilaisia ajatus- ja toimintatapoja ja etsiä yhteisiä rajapintoja on varsinkin monialaisen yhteistyön onnistumisen edellytys.

TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS JA MITEN SE TEHDÄÄN

Ammattikorkeakoulussa tehdään kehittämistyötä parhaimmillaan kiinteästi työelämän kanssa yhteistyössä. Miten tämä tehdään? Perinteinen opetus luokkatilassa edustaa mennyttä maailmaa. Opiskelija tottuu jo opintojensa alkuvaiheessa murtautumaan ulos totutusta. Ajatus tapana tämä sisältää muuttuvia elementtejä ja kosolti epävarmuutta. Toisaalta opiskelija ei ole oppimisensa kanssa yksin. Ryhmässä tai vähintään pareittain tekemisessä on myös jatkuvan dialogin mahdollisuus ja tuki. Opiskelija on tekemisessä tämän päivän asioiden kanssa, joita joutuu ratkaisemaan ja tutkimaan. Teorettinen ja syvenevä tieto tulee myöhemmissä opintojen vaiheissa kiinnittymään juuri näihin käytännössä koettuihin tilanteisiin. Käytännön kokemus, projektioppiminen, ohjaa opiskelijoita usein myös etsiytymään itseä kiinnostavien aiheiden ääreen. Erilaiset kehittämissuunnitelmat ovat opintojen loppuvaiheessa tehtävän opinnäytetöiden perusta. Parhaimmillaan opiskelija on kartuttanut

opintojen aikana vahvan asiantuntijuuden toimimalla pitkäkestoisesti ja tietoisesti keskittyen itselle merkitykselliseen aihepiiriin.

Opiskelu toteutuu erikokoisissa ryhmissä, tilanteissa ja opintojaksoissa, jotka vaihtelevat ja tukevat opiskelijaa opintojen eri vaiheissa. Käytännössä opiskelu rakentuu työpaikoilla tehtäviin kehitystehtäviin tai -projekteihin, toimeksiantoihin, joiden tavoitteiden ja toteuttamisen asettamisesta opiskelijat ovat itse vastuussa. Näin opiskelijan oma motivaatio vahvistuu ja vastuunottokyky kasvaa. Vertaistuen ja ryhmätaitojen siirtyminen osaksi työelämän kontekstia on myös osa oppimisprosessia.

Valmentajan rooli opiskelijan tukena näkyy ydinsisältöjä käsittelevinä luentoina, jotka usein ovat muodoltaan keskustelevia. Erilaiset verkkomateriaalit ja -opetus toimivat myös opiskelijan tukena. Ohjausta ja kannustusta tarvitaan jopa perinteistä opetusta enemmän, mutta opiskelija joutuu myös itse etsimään tietoa ja rakentamaan tietoperustaa omalle toiminnalleen aiempaa vahvemmin itsenäisesti ja vertaisryhmässään.

RYHMÄKOKEMUKSEN KAUTTA RYHMÄPEDAGOGISEKSI OSAAJAKSI JA AMMATTILAISEKSI

Yhteisöpedagogiikan käsite on monilta osin vielä täsmenämättä. Yhteisöpedagogien pedagoginen osaaminen on samoin yhteiskunnassamme

Erilaisissa ihmisten yhteenliittymissä epäonnistumiset ja ongelmat ovat luonteeltaan sosiaalisia ja liittyvät puutteellisiin vuorovaikutustaitoihin

vielä tunnistamatta. Pedagogisella kentällä yhteisön ja ryhmän merkitys on ilmeinen, usein erilaisissa yhteisöissä ja ryhmissä, instituutioissa, työelämässä ja erilaisissa ihmisten yhteenliittymissä epäonnistumiset ja ongelmat ovat luonteeltaan sosiaalisia ja liittyvät puutteellisiin vuorovaikutustaitoihin. Ryhmän jäsenyys, liittyminen ryhmään, toimiminen ryhmässä, ryhmän kehitysvaiheiden tunnistaminen ja konfliktien ratkaiseminen tapahtuvat tiedostamattomasti ja palautuvat helposti yksilöön ellei niitä sanoiteta ja tehdä näkyväksi.

Yhteisöpedagogien pedagoginen osaaminen on tutkinnon keskeinen elementti, joka tulee vahvan ryhmäkokemuksen myötä tietotaidoksi, jolla on teoreettisen tiedon lisäksi myös käytäntö ja arkikokemus, mutta koulutuksen aikana myös reflektoitu taso. Erilaisissa ryhmäkokoontamisissa myös kokemus suur- ja pienryhmän jäsenyys vahvistavat tietämystä eri kokoisten ryhmien dynamiikasta ja toiminnasta.

Ryhmäpedagogiikalla voisi olla tulevaisuudessa jalansijaa myös perinteisen pedagogiikan kentällä. Se edellyttäisi yhteisöpedagogien legitimoitua

asemaa muiden pedagogiikan ammattilaisten joukossa. Miten tämä tehdään? Yhteisöpedagogit tekevät jo nyt nuorisotyötä aiempaa kehittävämmällä ja tutkivammalla otteella. Perinteisten nuorisotyön toimintaympäristöjen ohella tehtävät ulottuvat opetuksen, sosiaalityön ja järjestötyön kentille. Vahva pyrkimys tehdä ja vahvistaa monialaista yhteistyötä on saanut aikaan myös uusia hypetyksiä nuorisotyössä, esimerkiksi kouluissa tehtävä nuorisotyö on laajasti keskus-

teltu aihe, missä yhteisöpedagogien taidot on tunnustettu. Lastensuojelun laitoksissa yhteisöpedagogit ovat myös arvostettuja toimijoita juuri ryhmäpedagogisien taitojensa ansiosta. Koulutuksen tuoma luovuus ja hyvät vuorovaikutustaidot tekevät yhteisöpedagogeista osaajia, joiden kanssa on helppo tehdä töitä. Työyhteisöjen hyvinvointi onkin tulevaisuutta, jossa yhteisöpedagogeilla voi olla jatkossa paljon tehtävää.

Koulutuksen tuoma luovuus ja hyvät vuorovaikutustaidot tekevät yhteisöpedagogeista osaajia, joiden kanssa on helppo tehdä töitä.

MINNA JAUHO

**TULEVAN
NUORISOTYÖNTEKIJÄN
AJATUKSIA
NUORISOTYÖSTÄ**

Kirjoitan tätä artikkelia vuoden päästä valmistuvan yhteisöpedagogi-opiskelijan näkökulmasta. Tehtyäni useamman vuoden töitä eri-ikäisten nuorten kanssa, koen saaneeni vankan perustan ja pintaraapaisun siihen, mitä nuorisotyö kentällä konkreettisesti tarkoittaa. Tosin näen sen ilmenevän niin eri muodoissa ja erilaisissa konsepteissa, että yhtä ainoaa, oikeaa ja sen myötä konkreettista määritelmää on mahdotonta luoda, mutta ydin on mielestäni silti sama. Palaan tähän kyseiseen ytimeeni pian, mutta ensin kirjoitan siitä, mitä koulumme on nuorisotyön laajuudesta minulle opettanut.

Kun katson pelkästään omaa luokkaani, näen tasan niin monta erilaista erilaisiin alamme mahdollisuuksiin panostavaa yhteisöpedagogin alkua kuin on meitäkin. Nuorten kanssa työskenteleminen on täynnä erilaisia variaati-

.....

Alamme tarvitsee keskenään erilaisia osaajia, koska kenttä, jolla teemme töitä, on täynnä erilaisia nuoria, joilla on erilaisia tarpeita.

oita ja mahdollisuuksia, ja elinehto myös tälle työlle on mielestäni nimenomaan se, monipuolisuus. Alamme tarvitsee keskenään erilaisia osaajia, koska kenttä, jolla teemme töitä, on täynnä erilaisia nuoria, joilla on erilaisia tarpeita. Ja ketä muuta varten työtämme tekisimme kuin nuoria. Siksi on ollut 2,5 opiskeluvuoteni aikana todella silmät avaavaa ja hienoa huomata, että ympärillä on ammattipersonaltiltaan, ja myös muuten, niin erilaisia ja silti niin samanlaisia ihmisiä, koska nuorisotyö on yksi niistä töistä, joita tehdään vahvasti omalla persoonalla omana itsenään. Mitä lähempänä valmistumistamme olemme, sitä vahvemmin olen alkanut ymmärtämään, että myös omat luokkalaiseni ovat osa sitä kuuluisaa ja elintärkeää verkostoa. Ja että me olemme ja tulemme olemaan juuri sitä, mitä opiskelemme, ja että meidän vastuullamme on se, mitä sana nuorisotyö tarkoittaa.

Maailma muuttuu, globalisoituu ja muovautuu koko ajan, ja myös nuoret muuttuvat niiden muutosten mukana. Maailmassa ylipäätään mikään ei mielestäni ole yhtä pysyvää kuin muutos. Siksi myös nuorisotyössä on ensisijaisen tärkeää huomata että ilman muuta on olemassa asioita, jotka ovat ja pysyvät, mutta vähintään yhtä paljon on myös niitä, jotka muuttuvat ja muutoksiensa myötä muovaavat alamme.

Nuorisotyöntekijöinä olemme kasvattajia, joiden tehtävänä on tarjota nuorille mahdollisuuksia. Ja mahdollisuuksilla en tarkoita paketteja, joita ojentaa valmiina käteen, vaan lempeitä ehdotuksia, karkeita suuntaviivoja ja elintärkeää läsnäoloa. Nuorten osallistamisen tärkeydestä ei puhuta turhaan – myös omalta, vielä alussa olevalta työuraltani hienoimpina kokemuksina on jäänyt mieleen ne, joissa nuoret ovat saaneet itse olla visioimassa ja tekemässä. He ovat itse oman elämänsä asiantuntijoita ja se, että nuorisotyöntekijöinä saamme olla mahdollistamassa niitä heille tärkeitä asioita, on tämän työn suola. Meidän vastuumme ei ole sanoa, miten asiat tulisi tehdä, vaan ohjata nuoria siihen suuntaan, missä he voivat turvallisesti itse löytää omat tapansa tehdä, toimia ja oivaltaa. Toisinaan niiden tapojen löytäminen voi vaatia suuriakin murroksia, ja myös meidän on tärkeää muistaa, että aina tutuin ja turvallisimmin ei ole se paras, toisinaan täytyy uskaltaa toimia ja testata uusia tapoja tehdä, koska siitä huolimatta, että uusissa asioissa on aina riskinsä, on niissä myös vähintään yhtä suuri onnistumisen ja plussan puolelle jäämisen mahdollisuus. Voimme jatkuvasti luoda ja innovoida uusia toimintatapoja, kunhan aluksi muistamme päästää irti epäonnistumisen pelosta. Koska käytännössä uskon vakaasti siihen, että ilman sitä on mikä tahansa mahdollista. Myös se on ajatus, mihin tahtoisin haastaa nuoria, joiden kanssa työskentelen.

Mielestäni työmme ydin on, että kuuntelemla nuoria mahdollistamme heille tilaisuuksia,

joita he tarvitsevat. Tehdäksemme tätä työtä me tarvitsemme laajan, toisinaan hyvin teollisenkin tietopohjan siitä, mitä on nuoruus, mitkä ovat niitä kehitys- ja kipupisteitä, joita siihen kuuluu ja kuinka tärkeässä roolissa kasvattajina olemme. Emme ole opettajia, mutta olemme silti pedagogiikan parissa työskenteleviä ammattilaisia. Näemme nuoret monesti aidoimmillansa, koska työskentelemme heidän kanssaan, työskentelymme on jatkuvaa kohtaamista ja ekstraherkillä tuntosarvilla aistimista.

.....

Työskentelymme on jatkuvaa kohtaamista ja ekstraherkillä tuntosarvilla aistimista.

Väyliä tähän aistimiseen on monia – meillä on erilaisia erikoistumisia, työvälineitä, joihin jo opiskelujemme aikana erikoistumme. Oli kyse esimerkiksi taide-, liikunta- tai seikkailukasvatuksesta, tai jostain muusta väylästä erikoistua nimenomaan johonkin tiettyyn tapaan kasvat- ta, tähtäävät ne aina samaan määränpäähän. Niiden pohjimmainen tarkoitus on aina vahvistaa nuorta ja auttaa häntä löytämään hänelle itselleen merkityksellisiä asioita, joiden voimalla ponnistaa eteenpäin ja rakentaa omaa identiteettiään. Sitä työtä ei voi tehdä kukaan muu paitsi nuori itse, mutta tahdon jälleen puhua tilaisuuksien mahdollistamisesta.

Näin opintojen loppuvaiheen taitteessa työelämä on tullut yhä lähemmäksi ja aloitan pian oman kehittämisprojektini työstämisen. Teen sen kulttuurisen nuorisotyön parissa ja minusta on aivan uskomattoman hienoa ja tärkeää saada tehdä koko kevät töitä nuorten taiteilijoiden kanssa. Ensisijaisesti se on tärkeää siksi, että tiedän nuorten itse saavan kerrassaan paljon irti siitä, että he saavat tehdä rakastamiaan asioita, ja toiseksi kyseisen työn tärkeys on minulle henkilökohtaisesti todella merkityksellistä, koska tahdon tuoda kulttuurista nuorisotyötä yhä enemmän ihmisten tietoisuuteen ja vahvistaa sen olemassaoloa. Se on minun tapani kantaa

korteni kekkoon, kun puhun nuorisotyön monipuolisuuden tärkeydestä. Joku toinen taas tahtoo kehittää seikkailupedagogisia menetelmiä ja kolmas luoda uusia keinoja esimerkiksi globaalikasvattaa. Nämä kaikki yhdessä muodostavat sen laajan ja jokaiselle jotakin tarjoavan kentän nuorisotyössä, joka on valmis vastaanottamaan päätähtensä eli nuoret. Teemme työtä ihmiseltä ihmiselle, aidoista tarpeista ja tunteista, joita toinen toisiltamme kumpuaa. Kun muistamme säilyttää työssämme ilon, uteliaisuuden ja aitouden, teemme työtä, jolla todella on merkitystä, koska nuoret – nuorilla on meille merkitystä. Ja se on, miksi tämä työ on tärkeää.

.....

*Teemme työtä ihmiseltä ihmiselle,
aidoista tarpeista ja tunteista,
joita toinen toisiltamme kumpuaa.*

NAVIGOINTIA NUORISOTYÖN OSAAMISEEN HUMAKIN NUORISOTYÖN KEHITTÄMISRYHMÄN AJATELMIA

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Verkko Sarja F 31. Katsauksia ja aineistoja

ISBN 978-952-456-191-4 ISSN 1799-5655

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

www.humak.fi